EILANDSRAAD VAN ARUBA
NOTULEN 1985 No. 2

NOTULEN

van de buitengewone openbare zitting van de Eilandsraad van Aruba gehouden ter gelegenheid van het bezoek van de Parlementaire delegatie aan Aruba op dinsdag 15 januari 1985, des namiddags om 3.30 uur.

DE VOORZITTER: P. BISLIP, Gezaghebber van het Eilandgebied Aruba.

SECRETARIS: A.J. BOOI, Secretaris van het Eilandgebied Aruba.

AANWEZIG ZIJN DE LEDEN: H. ANGELA, G. BAREÑO, C.B. BOEKHOUDT, G.F. CROES, J.H.A. EMAN, A.W. ENGELBRECHT, F.B. FLANEGIN, L.A. HENRIQUEZ, P.P. KELLY, R. MADURO, C.A. MARQUEZ, B.J.M. NISBET, F.E.A. DE PALM, E.J. VOS,
de Gedeputeerden M.I. BISLIP, F.H. CROES, J.H. VAN DER KUYP, N.O. ODUBER,
de Statenleden, M.J. DE CASTRO, A.G. CROES, E.A.V. JESERUN, C.F. LACLE, D.F. MARTINA, R. LOPEZ-HENRIQUEZ, G.P. TRINIDAD, R. WINKEL, L.F. VAN PUTTEN.
en de leden van de Nederlandse delegatie W. DE KWAADSTENIET (VOORZITTER), G. ZOUTENDIJK (ONDERVOORZITTER), C.H. EVENHUIS-VAN ESSEN, A.C. GROL-OVERLING, W. JABAAIJ, A. NUIS, H. VAN ROSSUM, B. STAM, A.G. VAN DER SPEK, E.G. TERPSTRA, J.G.C. WIEBENGA en de Griffiers D.B. VAN DER WINDT en J.E. VAN DER PUTTEN.

AFWEZIG ZIJN DE LEDEN: S.A. SPANNER, F.A. WILLIAMS en de Gedeputeerden D.I. LEO, E.M. DE KORT.

De vergadering wordt om 15.45 door de Voorzitter geopend.

DE VOORZITTER: Ik open hierbij deze buitengewone zitting en vraag Uw aandacht voor het Arubaans volkslied.

Het Arubaans volkslied "Aruba Dushi Terra" wordt gespeeld.

DE VOORZITTER: Geachte leden van de Nederlandse Parlementaire delegatie.
Het is voor mij als Voorzitter van de Eilandsraad een groot genoegen U, mede namens de Arubaanse bevolking op ons eiland te kunnen verwelkomen.
Ik geloof dat het vooral in deze periode, aan de vooravond van een nieuwe staatkundige structuur in de Nederlandse Antillen, in het bijzonder van de Status Aparte van Aruba, zeer nuttig is om met U van gedachten te wisselen over de meest recente ontwikkelingen in Arubaans en Nederlands-Antilliaans verband op zowel staatkundig als sociaal-financieel-economisch terrein.
Ik heb begrepen dat uw agenda volledig daarop is ingesteld.
Dames en Heren. Was de financiële situatie van het eilandgebied Aruba al precair, dan zal met de aankondiging van de Exxon dat de Lago op 31 maart 1985 geheel zal sluiten de situatie alleen maar nijpender worden.
Het gevolg hiervan is dat de economie van ons eiland in ernstige mate bedreigd zal worden.
Zoals U weet, is de economisch stabiliteit een eerste vereiste voor de politieke en de sociale stabiliteit.
Wij zijn ons ervan bewust dat een ieder in deze moeilijke tijden zijn bijdrage moet gaan leveren om zodoende te proberen het voortbestaan van onze economie te redden.

Niettemin maken wij ons hierover zorgen en verzoeken wij U om de realiteit van Aruba en de Nederlandse Antillen voor ogen te houden.
De ontstane situatie houdt al de gemoederen op ons eiland bezig.Een ieder vraagt zich af, wat de naaste toekomst voor hem of haar en zijn gezin zal inhouden.
Zonder twijfel zal de grote onzekerheid die met een dergelijke ontwikkeling gepaard gaat ongunstig inwerken op zowel het leef- als investeringsklimaat.
Terwijl Aruba nu pas de gevolgen van de wereldrecessie die zich reeds enige jaren aan het voltrekken is, ondergaat, wordt op internationaal niveau discussies gevoerd of de wereldeconomie al dan niet wederom aan het opleven is.
Met name in de Verenigde Staten is er een economische groei waar te nemen, waarvan echter een aantal economen van mening zijn dat dit een tijdelijk verschijnsel zal zijn en dat vooral de grote overheidstekorten er voor zullen zorgen dat deze groei teniet zal worden gedaan en mogelijk weer zal omslaan naar een volgende recessie.
Het economisch wereldbeeld is dus zeer onzeker en Aruba is als kleine gemeenschap volledig hieraan overgeleverd.
De recessie heeft zich voor Aruba tot nu toe geuit in twee grote tegenslagen.
De eerste was de devaluatie van de Venezolaanse bolivar, welke nog steeds, met name door de lokale handel wordt gevoeld.
De zeer koopkrachtige Venezolaanse markt is vrijwel van de ene dag op de andere weggevallen.
Dank zij de zeer diligente reaktie van zowel overheid als bedrijfsleven is het verlies van de Venezolaanse markt op zeer korte termijn vervangen door een verdere penetratie in de Amerikaanse markt.
Aangezien echter de Amerikaanse toerist gemiddeld veel minder uitgeeft dan de Venezolaanse toerist, zijn de omzetten in de lokale handel toch drastisch omlaag gegaan.
De tweede betrof de aankondiging van de Exxon dat de Lago per 31 december 1984 haar bedrijf ging sluiten en dat er per 31 maart 1985 alle lopende zaken dienen te zijn afgehandeld.
Bedroeg reeds voor deze aankondiging de werkloosheid op het eiland meer dan 20% van de beroepsbevolking dan wordt verwacht dat zij door de sluiting van de Lago uiteindelijk tot tegen de 40% zal oplopen. Een dergelijke situatie is voor geen enkele samenleving acceptabel. Bovendien is het gevaar groot dat de sociale spanningen die hierdoor veroorzaakt kunnen worden een negatief effekt zullen hebben op de enig overgebleven groeisektor van de Arubaanse economie, namelijk het toerisme.
Van minder groot belang, maar toch van invloed, is de teruggang in de offshore sektor en de terugval van de aktiviteiten in de vrije zone vanwege de afname van de vraag van vooral Venezuela en Colombia.
Hoe moet nu de realisatie van de Status Aparte in deze situatie worden beoordeeld?
Er zijn groepen die vanuit zuiver economisch oogpunt stellen dat misschien de Status Aparte uitgesteld dient te worden omdat de economische problemen beter in een groter Antilliaans verband kunnen worden opgevangen.
Er zijn anderen die stellen dat met op zonder Lago de Status Aparte doorgang dient te vinden.
Naar mijn mening dient de Status Aparte als een politiek concept gezien te worden waar, afhankelijk van het samenwerkingsverband, op verschillende wijzen economisch inhoud aan kan worden gegeven.
Dit samenwerkingsverband is momenteel een van de onderwerpen die nog moeten worden ingevuld voordat op 1 januari 1986 de Status Aparte intreedt.
Feit is wel dat de rest van de Nederlandse Antillen in de huidige omstandigheden Aruba niet de nodige economische steun kan verlenen.
Nederland is daarom de enige partner in het Koninkrijk die een soepele overgang, naar nieuwe staatkundige verhoudingen in Antilliaans verband kan verzekeren.

Daarvoor is het nodig dat U uw filosofie ten aanzien van de ontwikkelingssamenwerking aanpast, zodat het mogelijk wordt om Aruba de nodige begrotingshulp te verlenen, teneinde het overheidsapparaat geleidelijk aan de struktureel gewijzigde omstandigheden aan te passen.
Ook is men op Aruba de mening toegedaan dat het ontwikkelingshulpplafond moet worden verhoogd om in versneld tempo projekten te kunnen uitvoeren.
Hierbij wordt gedacht aan een "crash-program" ter uitbreiding van het aantal hotelkamers en aan andere aan het toerisme verbonden aktiviteiten zoals de uitvoering van het projekt ter optimalisering van onze toeristen-infrastruktuur, het zogenaamde Sasaki-plan, een golfcourse, een conventiecentrum en dergelijke.
Ik hoop dat U in de loop van uw bezoek aan ons eiland en die U vandaag afsluit al de benodigde informatie zult verkrijgen zodat U bij uw terugkeer ervan overtuigd bent van het feit dat de Nederlandse hulp onontbeerlijk is om onze staatkundige veranderingen op een verantwoorde wijze te laten verlopen.
Aruba rekent op uw solidariteit!
Ik dank U.
Geachte leden van de Eilandsraad, geachte leden van de Nederlandse delegatie de procedure is als volgt voor deze zitting. Ik zal eerst het woord geven aan de leden van het Eilandsraad dan aan het Bestuurscollege en daarna aan onze gasten de leden van het Parlementaire delegatie. De heer G.F. Croes: eerste ronde 15 minuten en tweede ronde 5 minuten. De heer Henny Eman: eerste ronde 15 minuten en tweede ronde 5 minuten. De heer Benny Nisbet: eerste ronde 15 minuten en tweede ronde 5 minuten. Het onafhankelijk lid, de heer Pedro Kelly: eerste ronde 5 minuten en tweede ronde 5 minuten. Namens het Bestuurscollege de heer Gedeputeerde Nelson Oduber in de eerste ronde 10 minuten en in de tweede ronde 5 minuten. Voor onze Nederlandse gasten 50 minuten in totaal in de eerste ronde en 15 minuten in de tweede ronde.
Voordat ik het woord geef aan de heer G.F. Croes, wil ik mededelen dat van de heren Frank Williams en Selwyn Spanner bericht van verhindering is ontvangen.
De heer Croes.

<u>DE HEER G.F. CROES</u>: Mijnheer de Voorzitter, geachte collega's. Staat U mij allereerst toe, om vanaf deze plaats onze collega-parlementariërs uit Nederland van harte welkom te heten en hen alsnog een voorspoedig en gezond 1985 toe te wensen.
Juist in deze tijd, waarin Aruba zich voor grote problemen gesteld ziet, wordt Uw bezoek in het kader van het parlementair kontakt dezerzijds als zeer noodzakelijk en dringend ervaren. Namens de M.E.P.-fractie kan ik U mededelen, dat wij ons distantiëren van de in deze dagen geuite stelling, dat U het vertoeven op de eilandgebieden van de Nederlandse Antillen beschouwd als een ontvluchten van de koude. Steeds hebben wij het belang van het kontakt tussen Koninkrijksparlementariërs onderstreept en dat zullen wij blijven doen. Immers, niet alleen in tijde van voorspoed is een politieke dialoog op zijn plaats maar ook in tijden dat tegenspoed een zeer zware wissel trekt op het Caribisch gedeelte van het Koninkrijk.
Aan de vooravond van de intrede van een mijlpaal voor de Arubaanse bevolking, namelijk de Status Aparte werd Aruba opgeschrikt door de mededeling zijdens de EXXON, de Lago, welke gedurende de afgelopen jaren uitgegroeid is tot een integraal deel van de Arubaanse samenleving, per 31 maart van dit jaar te zullen sluiten. Veel pogingen zijn door het huidige Bestuurscollege ondernomen om dit tij ten faveure te keren. De voortvarendheid en doortastendheid waren groot; het internationaal machtenspel nog groter. Aruba is het slachtoffer geworden van dit politieke machtenspel. De sluiting van de Lago betekent de nekslag voor de Arubaanse samenleving. Immers, reeds werden de eilandgebieden van de Nederlandse Antillen geconfronteerd met structurele terugval en ik zal niet in herhaling treden van hetgeen reeds uitvoerig naar voren

werd gebracht ten aanzien van toerisme off-shores, enz.
Mijnheer de Voorzitter. Solidariteit is heden ten dage tot een gevleugeld woord verworden. Desondanks zou ik dit samenzijn alsmede de nog komende bijeenkomsten in het licht van de solidariteit willen bezien. Waarom? Omdat de Arubaanse bevolking geweldig respect heeft voor de Nederlandse realiteits- en creativiteitszin en doortastendheid. Een verworvenheid die alom in de wereld respect en ontzag afdwingt. De situatie die door de internationale economisch machtspolitiek is veroorzaakt, kan Aruba niet toegerekend worden. Anders gezegd, U kunt de Arubaanse bevolking niet de dupe laten worden van dit complexe en veelal onmenselijke machtenspel.
De laatste paar maanden heeft er zich een omvangrijk denkproces voorgedaan op Aruba om de gevolgen van de sluiting van de Lago in kaart te brengen alsmede voorstellen te onderzoeken om deze op te vangen. Verschillende commissies werden in dit verband ingesteld, die met grote voortvarendheid te werk gingen. Overigens geen dankbaar werk aangezien het een uitwerking betrof van voorstellen die moeten leiden tot impopulaire maatregelen voor de Arubaanse bevolking.
Laat ik U - zij het in het kort - een beeld schetsen van de schier onoverkomelijke problemen waarmede wij te kampen hebben. Ik geloof dat wij zowel op monetair financieel en economisch terrein talrijke cijfers hebben ontvangen in de afgelopen dagen dat ik zou kunnen volstaan met daarnaar te verwijzen. Toch wil ik even benadrukken welke gevolgen dit zal hebben voor de werkgelegenheid. Voor de Lago met de contractors en toeleveringsbedrijven komen er tussen de 4000 a 5000 mensen op straat te staan. De totale werkeloosheid wordt geschat op 10.000 werkelozen.
Vanmorgen hebben wij reeds vernomen van de heren Chris van Krimpen en Chenco Yarzagaray wat voor gevolgen dit heeft voor onze infrastructuur namelijk de A.P.A. en het W.E.B. De Sociaal-psychologische gevolgen zijn de resultaten van de geschetste problematiek. Er zal een opvang moeten komen voor het grote aantal werklozen. Ook zij moeten in staat blijven in hun primaire behoeften te kunnen voorzien. Een financiële injectie in die sector zal onoverkomelijk zijn.
In dit verband kan ik U mededelen dat de Arubaanse bevolking bereid is offers te brengen teneinde met nieuwe energie en noeste ijver aan de wederopbouw te beginnen van wat wij noemen "nos dushi Aruba". Vaker hebben wij voor deze hete vuren gestaan.
Het zou te veel gevraagd zijn om dat geheel alleen te moeten doen. Ook wij als bewoners van een klein eilandje in de woelige wateren van het Caribisch gebied hebben oog en oor voor de moeilijke sociaal-financieel en economische situatie waarin Nederland verkeert. Nimmer mag die situatie als een reden aangevoerd worden om lijdelijk toe te blijven zien. Immers, Nederland is primair verantwoordelijk voor de soepele en ordelijke overgang van Aruba van eilandgebied naar land per 1 januari 1986. De verantwoordelijkheid draagt zij qualitate qua als moederland. Het heeft daarom de nodige bevreemding gewekt de problemen waarmede Aruba nu te kampen heeft te vergelijken met de problematiek van andere ontwikkelingslanden waaraan Nederland financiële steun en bijstand geeft.
Mijnheer de Voorzitter. Laat ik het zojuist gestelde parafraseren. Wij met zijn allen maken deel uit van de - gemakshalve - te noemen Koninkrijksfamilie. Indien een deel van de familie zich voor schier onoverkomelijke problemen gesteld ziet dan is het de morele plicht van de overige familieleden daar waar mogelijk de helpende hand te bieden. Dit is een heel andere situatie dan met vrienden en bekenden. Bij een afweging tussen beide groepen van gewaardeerden zal het gemeenschappelijk bloed dat wij in ons hebben de doorslag moeten geven. Dit laatste nu ontbreekt schrijnend in de stellingname van bepaalde Nederlandse verantwoordelijken. Hun solidariteit komt erop neer om binnen de geldelijke middelen, die jaarlijks naar de Antillen respectievelijk de eilandgebieden vloeien, een verdeelsleutel aan te brengen zodanig

dat van het ene iets afgaat bijvoorbeeld ten gunste van Aruba, terwijl op hetzelfde moment het andere aan kwantiteit inboet. Kortom niets extra's. Dit stemt ons allen tot grote bezorgdheid.
Tegenover de grote offers die de Arubaanse bevolking zich gaat getroosten kan slechts een solidariteitsuiting staan die oprecht is.
Het gestelde geeft onomwonden blijk van het nut van Uw aanwezigheid hier vandaag in ons midden. De Arubaanse bevolking zit op dit moment aan de radio gekluisterd. Zij is ervan overtuigd van U vanmiddag daadwerkelijke steun te vernemen, hetgeen een geruststelling zal betekenen. Tevens zou de fractie, van wie ik de eer heb het woord te mogen voeren, U in overweging willen geven - gezien de gerezen problematiek - in het najaar wederom een parlementair kontakt te willen entameren. Laat dit niet het laatste zijn voor de tripartiet contactplan. In het licht van het bovenstaande zou mijn fractie voor het huidige beraad een aantal actiepunten willen overleggen. In de komende dagen zullen wij daar uitvoerig op ingaan, toch wil ik die even aanstippen. Op de eerste plaats een herstructureringsfonds voor het land Aruba in 1986. Dit naar analogie van de herstructureringsfonds van de Antillen van de vijf zoals beloofd door Minister De Koning tijdens de bespreking ex artikel 26 van de E.R.N.A. Zoals reeds gezegd, de reactie zijnerzijds was tevredenstellend. Echter, daaraan moet daadwerkelijk uitvoering worden gegeven. Binnen deze kontekts lijkt het mij wenselijk twee marcatiepunten te vernoemen, namelijk de zogenaamde wachtgeldregeling aangezien dat een financieel moeilijke zaak is geworden en een aflopend karakter draagt geloof ik dat wij die van Nederlandse zijde voorbepaalde periode gefinancierd moeten zien te krijgen. Bovendien Mijnheer de Voorzitter om de begroting in evenwicht te brengen hebben wij een overbruggingshulp nodig. Wij zijn van plan en wij zijn bereid eigen inspanningen te getroosten maar wij kunnen het niet alleen. Op de derde plaats zal er een fonds herstructurering van de economie geînstutionaliseerd moeten worden teneinde de werkeloosheid te kunnen bestrijden. In dit verband denk ik aan een stimulering van het Nederlandse bedrijfsleven. Ik wil wederom niet in herhaling treden. Vandaag hebben wij een en ander vernomen van de Aruven en van andere mensen die naar het Aruba Caribbean Hotel project, Aruba Palm Beach verwezen.
Mijnheer de Voorzitter. Voordat ik overga tot het staatkundig gedeelte, zou ik nog even stil willen staan bij een ander cruciaal punt, namelijk het solidariteitsfonds. Van Nederlandse zijde stelt men dat het solidariteitsfonds zich beperkt tot het dekken van de begrotingstekorten van de minder draagkrachtige eilanden en dat het bedrag geplafonneerd dient te worden.
Gedacht wordt aan een bedrag van ongeveer 24 miljoen Antilliaanse guldens voor 1986 en 1987. Wat betreft de voeding van het fonds heeft Nederland zich bereid verklaard 10% (of iets meer) voor zijn rekening te nemen, de Nederlandse Antillen 45% en Aruba 15% hetwelk wij geconditioneerd hebben aan 1 1/2% van de inkomstenbegroting. Er ontbreekt derhalve nog 30%, nog afgezien van het feit dat geen overeenstemming bestaat over de omvang van het fonds.
Door Minister De Koning werd tijdens de Mini-Conferentie in november 1984 opgemerkt dat degene die betaalt, die bepaalt. Wij beschouwen deze uitspraak als een anachronisme, kortom een vergissing. Deze zienswijze wordt versterkt door het feit, dat bij de fournering van dit fonds de verdeelsleutel tussen de donors eenzijdig door Nederland werd opgelegd. Weliswaar werd een ieder destijds gewaar van een positieve ontwikkeling, namelijk een verhoging van de bijdrage van Nederlandse zijde van 175 naar 260 miljoen, echter een adequate dialoog terzake werd nimmer met diligentie gehouden.
Recentelijk werd van Nederlandse zijde nog melding gemaakt van 80 miljoen, dat is de 80 miljoen dat boven het plafond van 175 miljoen beschikbaar kwam. De verdeling daarvan werd beschouwd als een interne Antilliaanse aangelegenheid. Gezien de moeilijkheden die ondervonden zijn in het verleden om te komen tot verdeelsleutels is het een zeer moeilijke zaak. Wellicht dat we daaromtrent ook vandaag onze standpunten kunnen bepalen of in de komende

dagen.
Mijnheer de Voorzitter. Een ander onderwerp, dat ik tot slot - zij summier - zou willen aansnijden is de stand van zaken bij de voorbereiding van de Status Aparte. Onze geachte collega, gedeputeerde N.O. Oduber van Wetgeving en Constitutionele Zaken is of is reeds en zal straks dieper hierop ingaan. Toch is een korte evaluatie nu al wenselijk. Een hele tijd heeft de voortvarendheid waarmede de R.T.C.-conclusies werden uitgevoerd in het slop gezeten.
De grote politieke onzekerheid op de Nederlandse Antillen - hoofdzakelijk als gevolg van het uitsluiten van de Arubaanse meerderheidspartij van de Regering van de Nederlandse Antillen - was daar de belangrijke oorzaak van. Het akkoord van Mullet Bay van september van het vorig jaar heeft voor een grote doorbraak gezorgd. Vele knelpunten werden vrijwel volledig geregeld (boedelscheiding, exploitatie bodemrijkdommen enz, enz.) Tevens bleek dat de huidige coalitiepartijen een grote dosis realiteitszin ten toon spreiden. Dit boezemt vertrouwen in voor de toekomst. Vandaar dat, nadat op basis van het Mullet Bay akkoord een nieuwe regering was gevormd, met grote dadendrang een en ander verwezenlijkt werd. Weliswaar is voor wat betreft Aruba hier en daar een zekere vertraging opgetreden als gevolg van de politieke inspanningen van destijds en recentelijk door de Lago-problematiek. Echter deze achterstand zal zonder meer ingelopen worden. De Coordinatiecommissie die morgen haar werkzaamheden aanvangt zal dit eveneens constateren.
Met technische bijstand van Nederland zijn de laatste maanden bergen werk verzet. Al de pennevruchten van met name de gemengde werkgroepen zullen aan het einde van deze maand en in het begin van de volgende maand een belangrijke vuurdoop ondergaan. Het alsdan geplande overleg tussen de Antillen van de vijf en Aruba zal tot eensgezindheid moeten leiden wil de Mini-Conferentie met Minister De Koning welslagen.
Mijnheer de Voorzitter. Samengevat komt de geschetste staatkundige evaluatie hierop neer dat Aruba bereid is tot samenwerking met de Antillen van de vijf.
Daar heeft Aruba op de Ronde Tafel Conferentie van maart 1983 al mee ingestemd. De Antillen van de vijf hebben ook de op de R.T.C. 1983 geaccordeerde vorm van samenwerking, dus na de Ronde Tafel Conferentie, op de helling gebracht terwijl Aruba stelde zich onverkort gebonden te achten aan de R.T.C.-conclusies. Op geen enkele wijze dan ook mag het eventueel niet totstandkomen van een vorm van samenwerking alsmede een vertraging van de herstructurering van de Antillen van de vijf van invloed zijn op de datum van de intrede van de Status Aparte namelijk 1 januari 1986. Geen enkel ander overweging, ook niet van econonomische aard mag een overweging zijn om de datum van de Status Aparte uit te stellen. Wel dient de huidige financieel-economische situatie van Aruba onder ogen te worden bezien en dat een financiele injectie nu meer dan ooit noodzakelijk is. Het heeft ons deugd gedaan uit de mond van de heer De Kwaadsteniet te mogen vernemen dat de Nederlandse parlementaire delegatie zich betrokken voelt bij de grote noden die de Arubaanse bevolking te wachten staan. Ik ben ervan overtuigd dat deze geuite betrokkenheid de beste voedingsbodem is, waarin de vruchten van de solidariteit wortel kunnen schieten. Ik ben er tevens van overtuigd dat de komende gesprekken daar de nodige openingen voor bieden.
Recentelijk werd ik met een - bij mijn weten nieuw - door wijlen Wim Kan geformuleerd Nederlandse gezegde geconfronteerd namelijk "Indien men onder de ossestaart kijkt, lust men de ossestaartsoep niet meer". Ik spreekt de hoop uit, dat voornoemd spreekwoord niet van toepassing zal zijn op Aruba. Dat zou immers betekenen dat een totale evaluatie van alle bouwstenen tot op heden, zou uitwijzen dat we op 1 januari 1986 met een status quo opgescheept zitten. Als er over één punt overeenstemming bestaat, dan is dat over de intrede van de Status Aparte van Aruba per 1 januari 1986 en geen dag later. Ik nodig de fractieleider van de A.V.P., van de P.P.A. en de onafhankelijken uit om dit te onderschrijven zoals dit vanmorgen nog verwoord

werd in de Raadscommissie Onafhankelijkheid Aruba. De huidige regeringspartij, die naast het streven naar een bredere samenstelling van het Bestuurscollege, zal onverkort blijven persisteren bij de verwezenlijking van de gerechtvaardigde wensen van de Arubaanse bevolking. Slechts op die manier wordt aan het door haar gestelde vertrouwen in ons recht wedervaren. Op geen enkel moment heeft bij ons ook maar enigzins het verkiezingspatroon de kop opgestoken. Wij weten waar we voor staan, namelijk, niet voor komende verkiezingsuitslagen maar - en dit stel ik met nadruk - voor de huidige en toekomstige generaties.
Ik dank U, mijnheer de Voorzitter.

DE VOORZITTER: Dank u meneer Croes.
Het woord is nu aan de heer Eman.

DE HEER J.H.A. EMAN: Voorzitter! Ik wil beginnen met een welkomstwoord aan de leden van de Tweede en de Eerste Kamer van de Staten Generaal van Nederland uit te spreken. Het is U bekend dat U op Aruba bent aangekomen in een van de moeilijkste perioden die Aruba ooit gekend heeft.
Mijnheer de Voorzitter! Namens de fraktie van de A.V.P. moeten wij naar voren brengen dat wij ons vandaag schamen. De A.V.P. is bij U een bekende partij. U kent de A.V.P. groot, U kent de A.V.P. klein maar U kent de A.V.P. als een stabiele aggresieve consequente partij. Een partij die bijvoorbeeld op staatkundig gebied de enige is die consequent de Status Aparte voor Aruba heeft gehandhaafd. Alle andere partijen, zonder uitzondering, hebben in het verleden het Status Aparte laten vallen onder druk van Nederland. Het was de A.V.P. die consequent bleef staan op een staatkundig mening en dit in haar eentje heeft verkondigd tijdens Ronde Tafel Conferenties en K.W.G. werkgroepen. We kunnen vandaag stellen dat de akkoorden bereikt voor wat betreft de Status Aparte, een van de grote resultaten is van de stabiliteit en consequent zijn van onze partij.
Ik begon met te zeggen dat we ons vandaag schamen om als fraktie van de A.V.P. hier met U te zitten omdat een van onze andere sterke punten uit het verleden was dat we consequent tegen ontwikkelingshulp waren in de zin dat wij anders bedelaars worden. Wij hebben met sterke bewoordingen, U - sommigen van U zijn er nog hier - onder andere ons standpunt verkondigd. Wij hebben consequent gezegd dat ontwikkelingshulp nooit mag leiden tot het meer afhankelijk maken van een ontvangend land en dat wij niet tot bedelaars moeten worden bevorderd door ontwikkelingshulp. Toentertijd hebben wij een sprekend voorbeeld genoemd, het Arubus project met de vogelbussen. Ik ben blij te zien dat nu de vogels worden vervangen door Blue Birds. Menigeen van U begrijpt wat ik hiermee bedoeld.
Mijnheer de Voorzitter, ik schaam mij omdat ik in tegenstelling tot wat ik had verwacht, vandaag naast de regeringspartij moeten staan om U hulp te moeten vragen. Nee, meer, U om hulp bedelen in het belang van de Arubaanse bevolking, want wat voor ons staat zal fataal zijn zonder deze hulp. Honderden miljoenen guldens die gereserveerd hadden kunnen worden, honderden miljoenen guldens U bent met de cijfers bekend die gebruikt hadden kunnen worden om alternatieve inkomstenbronnen voor Aruba te creeren zijn verspeeld. Wanbeheer en corruptie. We hebben het er vaak over gehad en we vinden dit niet de plaats om daar uitgebreid op terug te komen. U weet het even zeer. Feit is dat de situatie op Aruba op dit moment ons of U een beeld geeft van een ravage ondanks het feit misschien dat uiterlijk alles nog hetzelfde lijkt. Aruba zit in de moeilijkste periode van haar geschiedenis.
De Arubaanse Volkspartij heeft na het succes op de Ronde Tafel Conferentie zich geconcentreerd op de economisch-financiële ontwikkelingen van Aruba. Wij hebben als eerste partij, nota bene als oppositiepartij, een reddingsplan ter discussie op tafel gelegd. Dit plan is ontstaan tijdens vele discussies en gesprekken met alle organisaties in onze samenleving. Het is ongeveer

een jaar geleden begonnen toen wij merkten dat van de regeringszijde noch de Status Aparte financieel-economisch gepland werd noch dat er enige serieuze planning bestond om de enorme schade die aan Aruba's economie werd aangericht door de devaluatie van de bolivar te herstellen. We hebben dit plan versneld moeten afmaken toen de Lago aankondigde te willen sluiten. Dit plan is bedoeld - U hebt een copie ervan ontvangen van ons collega in de Staten - als een begin voor alle Arubanen om Aruba wederom op te bouwen. Maar, zoals ik al aan het begin zei hebben wij hulp nodig. Wij hebben echt hulp nodig. Wij hebben gewoon financiële hulp nodig.

In tegenstelling tot wat wij in het verleden gehoopt hebben, dat wij slechts over technische bijstand zouden praten, over het uitwisselen van kennis, van know how, moeten wij U nu vragen om begrotingshulp, om leningen te verstrekken teneinde een periode te kunnen overbruggen die anders rampzalig wordt voor de Arubaanse bevolking. Wij hebben dit reeds besproken toen Minister De Koning aanwezig was op de Antillen en hij heeft hier positief op gereageerd mits en dat klopte ook met onze stelling, deze begrotingsleningen ter overbrugging van de crisisperiode zouden plaatsvinden binnen het kader van een integraal plan. De A.V.P. wil het in die zin ook zien. Leningen, geen schenkingen, binnen het kader van een integraal plan want wij willen koste wat het koste niet een faillissement voorbereiden voor generaties na ons. Wij willen leningen hebben die passen binnen het kader van een integraal plan die aantoont dat binnen een korte termijn Aruba weer min of meer op zichzelf kan draaien.

Een aantal punten die wij in ons plan verwerkt hebben hangen af van Uw hulp en daarom zouden wij vandaag graag Uw mening willen horen. Het zijn voornamelijk punten die we ook hebben besproken met de heer De Koning die daarop positief reageerde. Ook bij U of meer bij U dan bij ons speelt het Parlement en de regering een rol dus het is zeer belangrijk om van U te vernemen of datgene wat Minister De Koning positief onving ook Uw goedkeuring heeft. De K.L.M. is voor ons van groot belang in de toekomst. Nederland heeft immers wanneer het betrof de K.L.M. een vrij halsstarige houding gehad. Wij hopen dat in de situatie waarin Aruba nu verkeert er soepelere beleidslijnen kunnen worden uitgestippeld en dat van Nederlandse zijde voor wat betreft beleid van de K.L.M. soepelere zachtere tarieven kunnen worden ingevoerd om vanuit Europa naar Aruba te kunnen reizen. In ons plan spreken wij over de mogelijkheid dat Nederland ons bij staat in het ontwikkelen van zekere verwerkingsbedrijven op Aruba voor de verwerking van grondstoffen die hier in de regio voor handen zijn in groot hoeveelheden zoals koffie, cacao en tabak wetende dat in Nederland bedrijven bestaan die een grote naam hebben op dit gebied, merknamen die erg veel naar deze regio exporteren. Minister De Koning heeft ook op dit verzoek positief gereageerd en geantwoord dat indien Aruba kan komen met gezonde en gunstige voorstellen aan Nederlandse bedrijven dat er van Nederlandse zijde zeker toezeggingen zullen worden gedaan zodat zulke bedrijven, zeker wanneer men het neemt in het kader van de C.B.I., zich op Aruba zouden kunnen vestigen. Hetzelfde wat voor grondstoffen zoals koffie, cacao en tabak gelden, geldt natuurlijk ook voor zwak en sterk alcoholische dranken. Nederland heeft bekende merknamen die hier naar toe erg veel geëxporteerd worden.

Een van de belangrijke punten in ons plan, wij geloven dat daarover uitgebreide discussies zouden moeten komen en die zullen er ook komen, is de manier die in het verleden gebruikt is om rechtstreeks aan het bedrijfsleven op de Antillen financieringsfaciliteiten te verlenen. In het verleden, in de jaren zestig heeft Nederland staatsobligatieleningen uitgeschreven en die doorgeschoven naar de Nederlandse Antillen. Nederland heeft die via de toen bestaande organisaties, het zal nu de Banco Arubano di Desaroyo moeten worden, naar de particuliere onderneming doen toevloeien. Wij geloven en de A.V.P. gelooft dat de wederopbouw van Aruba voor het grootste gedeelte zal moeten plaatsvinden in de particuliere sector. Het particulier initiatief zal Aruba

er weer bovenop moeten helpen. Daar is financiering nodig op vrij grote schaal.
Als laatste punt heeft de A.V.P. naar voren gebracht gedurende de gesprekken met Minister De Koning het probleem van om-, bij- en herscholing. Aruba gaat een periode tegemoet waarbij vanuit de Lago en bedrijven die daar direct bij betrokken zijn, een groot aantal mensen met een hoog opleidingsniveau op straat komen te staan. Mensen met een hoog opleidingsniveau die hier op Aruba niet meer te werk gesteld zullen kunnen worden en die hier op Aruba niet om-, bij- of hergeschoold kunnen worden. Hierover in het bijzonder hebben wij verzocht naar medewerking van Nederlandse zijde om deze mensen, die wij hier op Aruba al vanaf nu zouden moeten benaderen, de mogelijkheden te geven om op hetzelfde opleidingsniveau in Europa en misschien in andere landen om-, bij- of hergeschoold kunnen worden. Indien dit niet geschiedt ontstaat er op Aruba een "brain-drain" die ook even erg kan zijn als de rest van de consequenties van de sluiting van de Lago en het fatale beleid van de overheid in de laatste jaren.
Voor wat betreft het beurzenbeleid die U waarschijnlijk al bekend is, is het plan om drastisch in te gaan korten in het verstrekken van beurzen. De A.V.P. is van mening dat juist in een moeilijke periode het geven van goede opleidingen een garantie is voor de toekomst en dat het geven van goede opleidingen het laatste is waar een overheid op dient te bezuinigen. Het kan echter zo zijn dat er op een gegeven moment geen geld meer over is voor die opleidingen en dan willen wij graag van U weten of U mogelijkheden ziet om vanuit Nederland beurzen te verstrekken aan Arubanen die in het buitenland zouden willen gaan studeren.
Geachte collega's parlementariërs het weer is de laatste dagen zonnig en U zult ongetwijfeld Arubanen ontmoeten met een goede bui, dezelfde lach van altijd en U zult ongetwijfeld optimisme tegenkomen bij de regeringspartij met duizend en één plannen. Ondanks de pessimistische geluiden onzerzijds willen wij zeggen: Wij, leden van de A.V.P. geloven in ons eiland en in onze bevolking. Wij geloven dat wij de moeilijkste tijd in de geschiedenis tegemoet gaan maar wij zijn ervan overtuigd dat het karakter van onze bevolking Aruba er weer bovenop zal helpen. We geloven dat de initiatieven die de Arubanen in het verleden hebben getoond, Aruba weer binnen enkele jaren zullen plaatsen op hetzelfde peil die Aruba enkele maanden geleden had. Doch in dit geval hebben wij werkelijk hulp nodig van U. Wij verzoeken U dan ook in Uw ronde te reageren op de vragen die wij gesteld hebben en de voorstellen die wij gedaan hebben.
Een van de dingen die ongetwijfeld in U opkomt als vraag aan ons is hoe de fraktie van de A.V.P. denkt over het eventueel uitstellen voor wat betreft de invoering van de Status Aparte per 1 januari 1986. Daar is de A.V.P. kort en duidelijk in. De A.V.P. denkt dat al zal het moeilijk zijn wij de datum van 1 januari 1986 koste wat het koste moeten handhaven. Uitstel van de Status Aparte leidt tot absolute catastrofe.
Ik dank U.

<u>DE VOORZITTER</u>: Dank U meneer Eman.
Het woord is aan de heer Nisbet.

<u>DE HEER B.J.M. NISBET</u>: Mijnheer de Voorzitter! Het is voor mij een groot genoegen nogmaals namens de Arubaanse Patriotische Partij een Nederlandse delegatie welkom te heten op Nederlandse Antillen en in het bijzonder op ons eiland Aruba. Het genoegen is voor mij dit jaar des te groter omdat wij elkaar, in tegenstelling tot vorig jaar, niet weer ontmoeten in een sfeer van druk en intimidatie en zelfs openlijke vijandigheid maar in de vriendelijke en gastvrije sfeer dat de Arubaanse bevolking karakteriseert.
Op de Nederlandse Antillen in het algemeen en in het bijzonder op Aruba maken wij momenteel de consequenties mee van onder andere de veel te lange onzeker-

heid die er bestond over de toekomstige staatsrechtelijke dan wel volkenrechtelijke betrekkingen met Nederland, gevolgd door de onzekerheid over de interne betrekkingen binnen de Nederlandse Antillen. Deze onzekerheid over de toekomstige politieke betrekkingen tussen de eilanden der Nederlandse Antillen onderling betekende tevens onzekerheid over de politieke instrumenten die een toekomstige economisch, financieel, sociaal en cultureel beleid ten dienste zouden komen. Alhoewel er nu concrete beslissingen bestaan en aan de uitvoering gewerkt wordt, laat de periode waar gewacht werd op deze beslissingen zich nu voelen. De aandacht van de overheden was zodanig toegespitst op deze staatkundige ontwikkelingen, dat het sociaal, economisch en financieel problematiek geheel aan haar lot werd overgelaten. De gevolgen hiervan begint de Arubaanse bevolking al aan den lijve te voelen. De publieke sector kenmerkte zich de laatste jaren door een ondoelmatig beheer, door een deels improductieve ambtenarenapparaat en door een kritieke financiële situatie en onvoldoende schepping van arbeidsplaatsen.
In het bijzonder op Aruba vlogen de overheidskosten de pan uit waardoor op vroegere besparingen werd ingeteerd en door de afwenteling van tekorten op de landsoverheid, werden de uitgaven gefinancierd. De financieringscrisis van 1980 werd vooruitgeschoven. In plaats van het toepassen van een saneringsproces werden de uitgaven al te gemakkelijk aangepast aan de toen sterk verhoogde inkomsten van de Lago-afdrachten. Nu deze extreem hoge inkomsten weer een sterke daling hebben gekend in 1984, zijn wij, mede door de onverantwoorde sterk gestegen kosten, wederom in een financieringscrisis beland, die echter vele malen groter is dan voor 1980 was voorzien. De aangekondigde sluiting van de olieraffinaderij en het daarmee wegvallen van een belangrijke bron van inkomsten kan als de genadeslag worden beschouwd. De situatie geeft een somber beeld. Het is nu echter niet de tijd om stil te staan bij de oorzaken die geleid hebben tot deze situatie, maar de tijd is aangebroken om met zijn allen te zoeken naar de juiste oplossingen om Aruba weer in de kortst mogelijke tijd tot een economisch, sociaal en financieel gezond eiland te maken.
Deze oplossingen dienen volgens onze fraktie vooralsnog gezocht te worden in het versterken van het economisch draagvlak. Rekening dient te worden gehouden dat vooralsnog handel, toerisme en andere dienstverleningen de economische pijlers van Aruba blijven. Verder uitbouw van Aruba als internationaal dienstcentrum op financieel, comercieel, toeristisch, transport, communicatie en educatief gebied is mogelijk en zelfs wenselijk. Handhaving van de rechtszekerheid en de kredietwaardigheid van de overheid zijn daarbij een eerste voorwaarde.
Mijnheer de Voorzitter! Aruba moet na de sluiting van de raffinaderij een aanpassing en herstructurering doormaken zoals nog nooit eerder is voorgekomen. Een vrijwel totale herstructurering. De pogingen ter diversificatie van de economie door onder ander meer industrie-investeringen is onzerzijds nimmer compleet en doelmatig geweest. De wetenschap dat de Lago en het toerisme voor een zeer redelijke levensstandaard zorgden, speelden daarbij zeker een niet geringe rol.
De P.P.A. gelooft in een snelle en doelmatige uitbreiding van het aantal hotelkamers gekoppeld aan een uitbreiding van de recreatie mogelijkheden teneinde de toeristenindustrie te verstevigen en de zeer grote werkloosheid, die geschat wordt op 40%, enigszins terug te dringen.
Over hotels gesproken. Voor wat betreft de Aruven Hotels kunnen wij helaas het door het Bestuurscollege aan U gedane verzoek inzake de politieke risico's in de zogenaamde Aruba Palm Beach en Aruba Caribbean niet ondersteunen. Niet omdat wij er niet mee eens kunnen zijn, maar omdat wij ondanks herhaaldelijke verzoeken, nog steeds op een duidelijke uitleg wachten.
Een eilandsraadvergadering door de P.P.A. aangevraagd om deze inlichtingen te verkrijgen, is al reeds zes weken geschorst zonder dat de vragen die in de eerste ronde door de oppositie zijn gesteld zijn beantwoord.
Een golfcourse zal zeer zeker tot onze infrastuctuur moeten behoren. Het

is een bekend feit dat zo'n golfcourse toeristen aantrekt die zeer koopkrachtig zijn hetgeen eveneens een stimulans zal zijn voor de handel. In Nederland heb ik Uw zeer bijzondere aandacht gevraagd voor San Nicolaas, aangezien door het sluiten van de olieraffinaderij dit gedeelte van Aruba geheel lam komt te liggen. Op de eerste plaats moet voorkomen worden dat er een vertrouwenscrisis ontstaat onder de bevolking van San Nicolaas en omgeving die toch al niet tot de sterksten op financieel, economisch sociaal gebied behoren. Mijn pleidooi in Nederland voor een ongewijzigde voortgang van het Villageprojekt is niet vruchteloos geweest. Namens de bevolking van San Nicolaas en in het bijzonder de Village wil ik u vanaf deze plaats oprecht danken voor uw bereidwilligheid in deze.
Als alternatief voor de Lago geloven wij dat na het verwijderen van de olieraffinaderij, Seroe Colarado met haar twee prachtige stranden, Rogers Beach en Baby Beach, ontwikkeld zal moeten worden tot Aruba's tweede resort gebied. Bij de opbouw geeft dit jarenlange werkgelegenheid in de bouwsector en daarna permanente werkgelegenheid in de toeristenindustrie. Wij vragen Uw steun voor eventuele technische en financiële hulp teneinde de noodzakelijke studies die hiermede verband houden met spoed te laten verrichten.
Ook het gevangenisprojekt, een voor Aruba zeer noodzakelijk projekt, heeft Uw aandacht nodig. Dit projekt werd reeds door de voormalige centrale regering ingediend bij Nederland, maar van wege een te grootse opzet wordt het nu aangepast. Dezerzijds is het de wens dat de Nederlandse regering om verschillende redenen dit projekt binnenkort goedkeurt. De toestanden in de huidige gevangenis voldoen noch aan de eisen van de hygiëne, noch aan die van de moderne ontwikkelingen op het gebied van het gevangeniswezen. Een gedetineerde verkeert dan ook in ongewenste omstandigheden waar zo snel mogelijk een eind aan moet komen. Ten tweede, tijdelijke werkgelegenheid in de bouwsector en ten derde, door de ligging ervan in San Nicolaas wordt het verkeer ook hierdoor enigszins gestimuleerd.
Aruba zou ontwikkeld moeten worden tot een brugcentrum tussen Europa enerzijds en Latijns Amerika anderzijds. In Nederland legde een vertegenwoordiger van FENEDEX ons uit dat slechts 2% van de Nederlandse export naar Latijns Amerika gaat. Dit betekent dat indien de Arubaanse overheid samen met de Arubaanse handel deze contacten in de naaste toekomst gaan stimuleren er werkgelegenheid wordt gecreerd, de containerhaven rendabeler zal kunnen worden en er gezorgd zal worden voor meer deviezen.
Uwerzijds kunt U deze gedachtengang ondersteunen en stimuleren door de FENEDEX en de voorlichtingsafdeling van Uw departement Economische Zaken hiertoe aan te moedigen.
Mijnheer de Voorzitter! Graag zouden wij met een concreet voorstel willen komen inzake het beurzen beleid. Mijn collega, de heer Eman heeft dat ondertussen al gedaan. Dit jaar is onder druk van het eilandsbestuur door de centrale regering besloten het aantal voor Aruba beschikbare beurzen tot 30 te verminderen. Dit houdt in dat van de ongeveer 250 leerlingen die afstuderen van de H.A.V.O., V.W.O. en de M.T.S. er maar 60 in aanmerking kunnen komen voor een beurs; 30 van het eilandgebied en 30 van de centrale regering. Dit is zeer ontmoedigend voor degenen die nu naar school gaan. Anderzijds heeft het ook zijn repercussies voor een eiland als Aruba die op weg is naar de onafhankelijkheid. Het behoeft geen betoog dat wij binnen de kortst mogelijke tijd een nog groter gebrek aan kader personeel zullen hebben dan reeds nu het geval is. In hoeverre bestaat er de mogelijkheid dat Nederland voor een beperkt aantal jaren - het aantal jaren is op dit moment niet te schatten - een extra aantal beurzen voor Arubaanse studenten beschikbaar stelt.
Met het oog op de staatkundige toekomst wil ik hierbij nog aan toevoegen de uitspraak van Lord Brougham: "Education makes people easy to lead, but difficult to drive; easy to govern, but impossible to enslave."
Namens onze fractie dank ik U.

DE VOORZITTER: Ik dank U mijnheer Nisbet.
Het woord is aan de heer Kelly.

DE HEER P.P. KELLY: Mijnheer de Voorzitter! Dames en heren parlementariërs. Ik wil van deze gelegenheid gebruik maken om in het kort het meest essentiele te benadrukken en zodoende zal ik trachten zoveel mogelijk herhaling te voorkomen van hetgeen reeds door de vorige sprekers naar voren is gebracht. In ieder geval sluit ik me aan bij al het positieve dat reeds naar voren is gebracht.
Het is alom bekend dat Aruba in een precaire financiële en socio-economische toestand verkeert. Deze toestand is enerzijds veroorzaakt door externe factoren zoals de devaluatie van de bolivar en de wereldrecessie en anderzijds door overbesteding in de consumptieve sector door de Arubaanse overheid. Tot overmaat van ramp heeft de EXXON de sluiting van de Lago raffinaderij op 31 maart aanstaande aangekondigd. Het gevolg hiervan op de economie en op de werkgelegenheid is catastrofaal voor het eiland.
In de eerste plaats zullen de Arubaanse politici samen met alle sectoren in onze samenleving en het Arubaanse volk in het algemeen moeten proberen de zaak te redden. Deze zaak zal niet gemakkelijk zijn. Echter, waar een wil is is een weg.
Alhoewel het Arubaanse volk te allen tijde bereid is offers te brengen, denk ik dat het erg moeilijk zal zijn om zonder hulp van andere landen op korte termijn een bevredigende oplossing te vinden voor de talrijke problemen waarvoor het eiland zich geplaatst ziet. Door het volk te zware offers te laten brengen zal de begroting van de individuele Arubaanse huishoudingen zodanig worden ontwricht dat dit sociale spanningen teweeg kan brengen. Vandaar dat men met takt en wijsheid te werk moet gaan om eventuele onrust te voorkomen, te meer gezien de kwetsbaarheid van de overgebleven peiler van de Arubaanse economie namelijk het toerisme.
In deze situatie is de bijstand van Nederland niet allen gewenst maar zelfs absoluut noodzakelijk. In verband hiermee wil ik tenslotte de Nederlandse parlementariërs de categorische vraag stellen of zij bereid zijn te bemiddelen opdat Nederland zonder uitstel Aruba in deze situatie op substantiele wijze de helpende hand kan bieden. Gezien de ernst van de situatie - de liquide middelen van het eilandgebied zullen zeer waarschijnlijk per eind Maart opgeraakt zijn - is het geboden dat deze hulp zo spoedig mogelijk wordt verleend.
In ben tevens van mening dat deze hulp niet gelimiteerd mag worden door het plafond van de reeds bestaande ontwikkelingshulp aan Aruba.
Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

DE VOORZITTER: Dank U Mijnheer Kelly.
Het woord is aan Gedeputeerde N.O. Oduber.

GEDEPUTEERDE N.O. ODUBER: Mijnheer de Voorzitter! Geachte Nederlandse parlementariërs, leden van de Staten van de Nederlandse Antillen, geachte aanwezigen.
Ik heb als gedeputeerde van ontwikkelingssamenwerking en economische ontwikkeling Uw delegatie gisteren de nodige informatie verstrekt en namens het Bestuurscollege de wensen overgebracht ter verkrijging van overbruggingshulp en hulp ter herstructering van onze economie. Als gedeputeerde belast met Wetgeving en Constitutionele Zaken en ook als coördinator van het hele gebeuren op het gebied van de Status Aparte kan ik U de nodige informatie verschaffen inzake de werkzaamheden. Ik zal beginnen met een der belangrijkste aspecten, namelijk de staatsregeling voor Aruba.
De Staatsregelingscommissie heeft de behandeling van het derde (Staten), vierde (Raad van Advies, Algemene Rekenkamer en vaste colleges van advies) en vijfde (Wetgeving en Bestuur) hoofdstuk met toelichting afgerond en aan-

geboden aan de Raadscommissie Onafhankelijkheid Aruba. Van het zesde hoofdstuk (Rechtspraak) is de artikelsgewijze behandeling voltooid.
De verdere afronding van dit hoofdstuk heeft de Staatsregelingscommissie opgeschort in afwachting van het resultaat van de besprekingen over de samenwerkingsvorm tussen de Nederlandse Antillen of beter gezegd Antillen van de vijf en Aruba voor wat betreft het hoofdstuk Rechtswezen. Er is een aanvang gemaakt met de behandeling van hoofdstuk VII (Overgangsbepalingen).
Inmiddels heeft de Staatsregelingscommissie van de ambtelijke deskundigen uit Nederland commentaar ontvangen op het tweede, derde, vierde en vijfde hoofdstuk. Mijn vraag aan U geachte parlementariërs is om een versnelde procedure te bedenken. Zoals U weet is het zo dat alvorens de staatsregeling van Aruba voor de nieuwe constellatie van 1986 door de nieuwe Raad van Aruba wordt goedgekeurd behoeft dit goedkeuring van Uw parlement. Ik vraag Uw aandacht voor het introduceren van een versnelde procedure.
Aanpassing Nederlands-Antilliaanse wetgeving aan de Arubaanse rechtsorde: De wetgevingswerkgroep heeft met behulp van technische bijstand uit Nederland een eerste concept-hoofdstuk Overgangsbepalingen opgesteld. Op dit moment vindt er een verfijning van een en ander plaats zodat medio maart dit hoofdstuk aangeboden kan worden aan de Raadscommissie Onafhankelijkheid Aruba.
Voor wat betreft de concept-regeling voor de rechtsbescherming tegen de overheid, te redigeren door de Vakgroep Bestuursrecht van de Universiteit van Amsterdam, is de behandeling van een voorlopig concept binnen de vakgroep nagenoeg voltooid. Naar verwachting zal in de maand maart een definitieve tekst aan het Bestuurscollege kunnen worden aangeboden.
Personeelsproblematiek: In de maand augustus werd door de functionele werkgroep een inpassingsregeling aan het Bestuurscollege aangeboden. Zij regelt op welke wijze de ambtenaren van land en eiland ingepast worden in de nieuwe overheidsstructuur. Bij deze regeling zijn een aantal commissies ingesteld, die zich bezighouden met functiewaardering, benoeming topkader en bemanning overige functies. In september is het Bestuurscollege accoord gegaan met deze regeling. In verband met de Lago-problematiek zijn de inpassingswerkzaamheden tijdelijk opgeschort.
De gemengde werkgroep Personeel heeft recentelijk een regeling ter voorkoming van pensioenbreuk aan de Regering van de Nederlandse Antillen en het Bestuurscollege van Aruba aangeboden. Haar advies houdt in niet tot een splitsing over te gaan gezien het kosten en risicoverhogende effect. Omtrent de regeling van de overgang van het politieapparaat Nederlandse Antillen Afdeling Aruba naar het land Aruba is tussen de Regering van de Nederlandse Antillen en het Bestuurscollege besloten een gemengde werkgroep in het leven te roepen. Er werd overeengekomen dat deze werkgroep op zeer kort termijn advies zal uitbrengen.
Organisatiestructuur van de toekomstige overheid van Aruba: Inmiddels hebben alle werkgroepen, behalve de werkgroep Politie, hun structuurvoorstellen ingediend. De werkzaamheden van laatstgenoemde bevinden zich in afgerond stadium. Als gevolg van sluiting van de Lago en de daarmede samenhangende verslechterde financieel-economische situatie, wordt op dit moment bezien hoe uitgaande van het bestaande lands- en eilandsambtenarenbestand alsmede het bestaande takenpakket tot een meer sobere overheidsstructuur kan worden geraakt.
De Raadscommissie Onafhankelijkheid Aruba: De Raadscommissie Onafhankelijkheid Aruba heeft zich sinds juni 1984 gebogen over onder andere: de behandeling van de hoofdstukken II, III en IV van de toekomstige Staatsregeling van Aruba;
de verdere behandeling van de concept-wachtgeldregeling van de gemengde werkgroep Personeel;
het bepalen van een definitief standpunt inzake het solidariteitsfonds;
een notitie van Nederlandse zijde inzake de vorming van nieuwe Statencolleges in verband met de intrede van de Status Aparte van Aruba;
de mogelijke invoering van een referendum (consultatief) per 1 januari 1986;

een procedure om tot een voordracht voor de benoeming van de gouverneur van Aruba te komen per 1 januari 1986;
een eerste aanzet tot een nieuwe vorm van samenwerking tussen de Nederlandse Antillen en Aruba;
het invoeren van het instituut Ombudsman per 1 januari 1986.
De door Nederlandse ambtelijke deskundigen opgestelde "second opinion" inzake de concept-wachtgeldregeling van de gemengde werkgroep Personeel werd uitgebreid behandeld in de Raadscommissie. Vervolgens besloot de Raadscommissie om een aantal deskundigen uit de Arubaanse advocatuur hun licht te doen laten schijnen over het Nederlandse standpunt. Binnen een periode van beperkte duur werd een verdeeld advies uitgebracht aan de R.C.O.A. Een deel kon zich verenigen met het advies opgesteld door de juridisch-personele werkgroep van Aruba, terwijl een ander deel de Nederlandse zienswijze onderschreef.
De Raadscommissie zal op korte termijn met een definitief standpuntbepaling komen.
Werkgroep Verdragen: De werkzaamheden zijn nagenoeg geheel afgerond voor wat betreft het regelen van de gevolgen van de Status Aparte voor de van toepassing zijnde verdragen.
Tevens is met behulp van het Bureau Buitenlandse Betrekkingen te Curaçao een begin gemaakt met het opzetten en het bijhouden van een degelijke verdragenadministratie. Het streven is erop gericht medio 1985 een verdragenadministratie opgebouwd te hebben vergelijkbaar met die van meergenoemd bureau.
De op 11 december jl. door de verdragenwerkgroep aan het Bestuurscollege voorgelegde instructienota om te komen tot een werkschema teneinde tijdig het Arubaanse wensenpakket te kunnen presenteren is goedgekeurd door het Bestuurscollege. Terzake heeft overleg plaatsgevonden met deskundigen van de Afdeling Verdragen van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.
Een zeer belangrijk onderwerp is de verkiezingen. Het wordt wenselijk geacht dat de intreding van de nieuwe status, namelijk die van land binnen het Koninkrijk op basis van statuut in ieder geval vooraf gegaan wordt door een verkiezing van een nieuwe volksvertegenwoordiging. In de rijkswet wijziging statuten wordt echter alleen rekening gehouden met een verkiezing die eventueel noodzakelijk is in verband met het niet aanvaarden met 2/3 meerderheid der uitgebrachte stemmen van een nieuwe staatsregeling voor Aruba. Het komt Aruba derhalve wenselijk voor dat ook in het geval de nieuwe staatsregeling wel in de eerste lezing wordt aanvaard, dus met 2/3, de desbetreffende rijkswet de mogelijkheid wordt geopend om in 1985 een verkiezing voor de Staten van Aruba te houden.
Mijnheer de Voorzitter! Geachte parlementariërs, leden van de Staten. Morgen komt op Curaçao de coördinatiecommissie die de werkzaamheden ter uitvoering van de conclusies van de R.T.C. bij elkaar. Het is een ieder bekend dat sinds juni 1984 de coördinatiecommissie niet meer bij elkaar is gekomen. De redenen zijn een ieder bekend. Sinds vorig jaar mei, nadat de Antillen van de vijf de punten 19 tot en met 21 van de R.T.C.-conclusies hebben afgewezen, heeft de coördinatiecommissie geen reden gezien bij elkaar te komen. Morgen zullen ze weer beginnen met het begeleiden van het hele Status Aparte realisering voor Aruba. Ik moet zeggen dat het Bestuurscollege duidelijkheid heeft gevraagd bij de toenmalige minister van Staatkundige structuur. Deze heeft ons in een brief bekend gemaakt dat er niet alleen de vorm van de samenwerking zoals overgekomen op de R.T.C. is afgewezen maar ook de inhoud. Het is logisch dat hierna de nodige vertragingen zijn opgetreden in de uitvoering van de R.T.C.-conclusies. Aruba houdt zich onverkort gebonden aan de R.T.C.-conclusies. De coördinatiecommissie die morgen haar werkzaamheden zal hervatten, zal zeer zeker constateren dat voor wat betreft Aruba bijna geen vertragingen zijn opgetreden.
Wat zijn de werkelijze problemen bij de uitvoering van de R.T.C-conclusies. Het is U welbekend dat het solidariteitsfonds, alhoewel de Nederlandse rege-

ring in de conclusies van de R.T.C. de nodige garanties heeft gegeven aan de kleine eilanden, dit nog een heet hangijzer op de Antillen is. Een andere is de vorm en inhoud van een nieuwe samenwerking tussen de Antillen van de vijf en Aruba. Wij, als Bestuurscollege, zoals ik daarnet zei, achten ons gebonden aan de conclusies van de R.T.C. en zullen in ons streven alle zeilen moeten bijzetten om de andere eilanden te kunnen overtuigen alsnog tot een nieuwe vorm van samenwerking tekomen indien de belangen voor die andere eilanden zich voordoen. Dit alles voordat wij vertragingen ondervinden. Wij hebben ons meerdere malen tot Minister De Koning gewend inzake die de vertraging nadat de andere vijf eilanden de punten 19 tot en met 21 van de R.T.C.-conclusies hebben afgewezen, zoals ik zei vorm en inhoud. Minister De Koning heeft zich uitgelaten dat hij zich onverkort gebonden acht aan de uitvoering van de R.T.C.-conclusies en dat voor Aruba op 1 januari 1986 de Status Aparte kan intreden. Ik denk niet dat economische omstandigheden of welk omstandigheid dan ook de wens van een bevolking mag vertragen. Acht delegaties zijn in maart 1983 tot de 33 conclusiepunten gekomen. Ons streven is zoveel mogelijk de conclusies van de R.T.C. na te komen.
Ik dank U voor Uw aandacht.

DE VOORZITTER: Dank U mijnheer Oduber.
Het woord is aan de heer De Kwaadsteniet.

DE HEER W. DE KWAADSTENIET: Mijnheer de Voorzitter! Geachte leden van de Eilandsraad van Aruba. Ik wil allereerst namens onze parlementaire delegatie dank uitspreken voor de vele welkomstwoorden. Wij zijn onzerzijds verheugd over de mogelijkheid van dit werkbezoek. Wij zijn in de afgelopen twee dagen al op veel plaatsen geweest hier in Aruba. Wij hebben slechte omstandigheden gezien en wij hebben mooie dingen gezien. Wij hebben met diverse groepen instanties en personen inmiddels over een groot aantal zaken gesprekken gehad. Gisteren hadden wij ook een bespreking met de Bestuurscollege van het Eilandgebied Aruba. Het is nu een voorrecht voor ons hier met U van gedachten te wisselen in deze buitengewone openbare zitting van de Eilandsraad, de volksvertegenwoordiging van Aruba. Ook de hier te verkrijgen informaties is noodzakelijk om een totaal beeld van de huidige situatie op verschillende gebieden duidelijk voor ogen te krijgen.
Dit werkbezoek van de Nederlandse parlementaire delegatie aan de Nederlandse Antillen vind plaats 1 jaar na het vorige. Dat hebben wij vorig jaar met elkaar afgesproken. Dit mede met het oog op de voortgaande voorbereidingen van de Status Aparte van Aruba per 1 januari 1986, dat is dus binnen 1 jaar. Tussen haken voeg ik hieraan toe tot deze datum overigens niet op simpele wijze door Nederland is gekozen. Per 1 januari 1986 is een betrekkelijk korte tijd. Veel voorbereidingen zijn getroffen, nog veel werk ligt te wachten voordat Aruba zelf een eigen hoedanigheid van land naast het land de Nederlandse Antillen van de vijf en het land Nederland binnen het Koninkrijk der Nederlanden per 1 januari aanstaande verkrijgt. Er zal hard gewerkt moeten worden met overigens grote zorgvuldigheid. Alle betrokkenen zullen dat samen met elkaar moeten doen om elkaar te helpen, te dienen in het belang van de bevolkingen, in het belang van de mensen.
Ook de Nederlandse Antillen en Nederland zijn nauw betrokken, ik noem maar een paar punten. Wij krijgen te maken met de herstructurering van de Nederlandse Antillen van de vijf, met het gereed maken van de samenwerking van de Nederlandse Antillen en Aruba, met een herziening van het Statuut van het Koninkrijk der Nederlanden zodat alleen al daardoor Nederland betrokken is, uiteraard dan afgezien van de nadrukkelijke ontwikkelingssamenwerking van Nederland waarbij overigens in het algemeen steeds uitgegaan moet worden van plafonds. Dit alles, Mijnheer de Voorzitter, vindt plaats in een langdurig proces in het toekomstige perspectief van onafhankelijkheid. Die achtergrond waarmee we bezig zijn geeft zelfstandigheid. Hierbij blijft overigens ook

van wezenlijk betekenis dat Nederland bij het eind van het hele proces blijvend een soort gemene best verhouding voorziet. Ik verwijs hierbij evenals bij andere punten uiteraard naar de conclusies van de R.T.C. van 1983.
Over deze zaken wordt tijdens dit werkbezoek van de Nederlandse delegatie gesproken met de Staten van de Nederlandse Antillen, dat gebeurt eerst in twee werkgroepen van gemengde samenstelling. Een werkgroep betreffende de Staatkundige aanlegenheden en het contactplan en een werkgroep betreffende de financieel- en sociaal-economische aangelegenheden en ontwikkelingssamenwerking. Beide groepen van onderwerpen hangen ook nauw met elkaar samen. Beide werkgroepen vergaderen ieder 4 maal, deze week en volgende week, daarna zal in een openbare plenaire parlementaire vergadering van de Nederlandse delegatie en de Staten met elkaar gesproken worden en gekomen worden tot slotconclusies.
Het mag duidelijk zijn dat men name in deze tijd de financieel- en sociaal-economische aangelegenheden bijzonder aandacht verdienen. Ik onderstreep dit naar aanleiding van enkele voorbeelden. Voorop mag staan dat wij begrijpen dat de sluiting van de Lago voor de Arubaanse bevolking ingrijpende gevolgen zal hebben. Daarnaast is het de bezorgdheid over de situatie met betrekking tot de Shell-raffinaderij op Curacao. Wij realiseren ons dat uiterst pijnlijke en ingrijpende maatregelen nodig zullen zijn om de situatie het hoofd te bieden. Wij begrijpen ook dat er gelukkig onder de bevolking en bij haar vertegenwoordigers de spirit aanwezig is. Ook dat er een grote neiging is om in plaats van afstand van elkaar te houden, bereidheid bestaat in moeilijke omstandigheden samen de schouders er onder te zetten. Dat is een goede zaak in een democratische samenleving.
Mijnheer de Voorzitter! Over de diverse problemen zullen wij, zoals gezegd, nader met elkaar spreken. Wij zijn hier om te horen en om te luisteren. Ik wil stilstaan bij enkele punten in het kort.
In de eerste plaats ten aanzien van de solidariteitsfonds wil ik zeggen dat dit punt aan de orde komt in de werkgroepsvergaderingen, daar is het reeds in genoteerd.
Het tweede punt, het 80 miljoen waar de heer Betico Croes over sprak is ook een punt dat genoteerd staat voor de werkgroepsvergaderingen. Overigens mag ik erop wijzen dat voor de invulling van die 80 miljoen de Nederlandse regering uiteraard wacht op nadere voorstellen van de zijde van de Nederlands-Antilliaanse regering.
Wat betreft het contactplan staat in de conclusies van de vorige slotvergadering van een jaar geleden dat wij in januari 1984 hebben vastgelegd, dat er nog een laatste bijeenkomst in het kader van het oude contactplan zal zijn rond de bevestiging van de Status Aparte van Aruba per 1 januari in 1986. Wat dat betreft is dit een punt dat in de werkgroepen Staatkundige Structuur nader ingevuld kan worden.
Voorzitter. Voor alle duidelijkheid is het wel goed dat we ook nog een keer onderstrepen dat wij, als parlementariërs hier aanwezig op de Nederlandse Antillen, niet in de positie verkeren met elkaar beslissingen te nemen. Beslissingen, ik heb het al eerder gezegd, worden genomen op het niveau van regeringen en aan die beslissingen hechten wij als parlementariërs al dan niet gewijzigd, al dan niet onze goedkeuring.
Overigens, Mijnheer de Voorzitter, zou het ook niet mogelijk zijn om van onze zijde op alles een antwoord te geven. Ik heb zonet erop gewezen dat de werkgroepen deze twee weken veel vergaderen. Daarin zullen de punten stellig aan de oordeel worden gesteld.
In de vijfde plaats zal ik nog even willen wijzen op de wetgeving. Het voorstel van Rijkswet tot wijziging van het Statuut, het zijn twee voorstellen van het Rijkswet, die zijn inmiddels ingediend bij de parlementen en ik denk dat in de werkgroepen overeengekomen moet worden dat het tijdschema daarvoor moet worden aangehouden. Ik denk dat het Nederlandse parlement met grote voortvarendheid als de procedure dit maar enigzins toestaat, deze wetten

wil behandelen uiteraard samen met de Staten. Ik denk dus dat dat tijdschema ongeveer zal lopen van februari tot mei. Voor wat betreft de overige wetgeving daar is op aangedrongen dat dat met voortvarendheid zal gebeuren. Ik denk dat van de zijde van het Nederlandse regering en ook van de zijde van het Nederlandse parlement de nodige voorrang zal worden gegeven om te zorgen dat wat de Nederlandse zijde betreft die wetgeving op tijd gereed zal zijn.
Het laatste van het aantal punten dat ik nog naar voren wilde brengen is het punt dat ontwikkelingssamenwerking een land niet afhankelijker dient te maken. Mijnheer de Voorzitter, leden van de Eilandsraad, zoals gebleken is, is er inderdaad nog veel werk te doen. Wij volgen Uw werk met grote aandacht en belangstelling. Wij zijn bereid over alle belangrijke zaken, punten die U aandraagt te spreken. Diverse collega's zullen zoals zal blijken hierna op diverse punten nog nader ingaan. Ik noem in de eerste plaats de heer Zoutendijk, ondervoorzitter van onze delegatie, die met name opmerking zal maken over de financieel-, sociaal-economische aangelegenheden. De heer Wiebenga zal nog stilstaan bij enkele staatkundige aangelegenheden waarna opmerkingen zullen volgen van mevrouw Jabaaij en mogelijk nog een enkel lid van onze delegatie. Voorzitter, dat merken wij dan wel.
Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben over en weer te werken voor een zo goed mogelijke samenleving, ieder vanuit eigen verantwoordelijkheid, met oog voor elkaar. Ik herhaal, wij voelen ons zeer betrokken.
Dank U.

<u>DE VOORZITTER</u>: Dank u mijnheer De Kwaadsteniet.
Het woord is aan de heer Zoutendijk.

<u>DE HEER G. ZOUTENDIJK</u>: Mijnheer de Voorzitter! Geachte leden van de Eilandsraad. Ik heb met veel belangstelling geluisterd en wil op enkele punten reageren vooral op financieel-economisch beleid. Als er iets aan ons duidelijk is geworden voor zover dat al niet het geval was, dan is het dat de sluiting van de Lago raffinaderij een enorme ramp voor Uw eiland betekent. We hebben ons laten voorrekenen dat Uw nationaal inkomen daardoor met ongeveer 40% omlaag zal gaan. Een nationale verarming van onvoorstelbare omvang die natuurlijk ook in het begin tot een groot begrotingstekort zal moeten leiden. De Nederlandse delegatie is zich ervan bewust dat een economische teruggang van een dergelijk omvang niet van de ene op de andere dag kan worden opgevangen. Toch komt de vraag op of een en ander niet had kunnen worden voorzien of niet had kunnen worden geanticipeerd.
De Arubaanse economie was kwetsbaar en is het nog meer geworden. Het was kwetsbaar omdat zij berustte op twee peilers, die van de olie-industrie die structureel in de problemen was al sinds enkele jaren, door overaanbod en vandaar de produktiebeperkingen in de produktielanden, door een invallen en wegvallen van de markt in de Verenigde Staten door nieuwe produktielanden en in het geval van de Lago, ook nog de eenzijdigheid en de geringe flexibiliteit van de raffinage mogelijkheden.
De economie was ook kwetsbaar doordat toerisme sterk conjunctuurgevoelig is. Had niet, die vraag komt bij ons op, een meer voorzichtig beleid moeten worden gevoerd? Wij hebben de cijfers van de jaarrekeningen van 1979 tot en met 1982 gezien en daaruit blijkt een geweldige stijging van de uitgaven. Als ik 1983 daarbij neem dan zal er vermoedelijk sprake zijn van een verdubbeling en dat bij een inflatie van ongeveer 30% gedurende die periode. Het komt ons voor dat tijdelijke inkomsten omgezet zijn in permanente uitgaven en dat daarmee verwachtingen gewekt zijn met betrekking tot de kwaliteit van het bestaan van een exceptioneel hoge levensstandaard. Exceptioneel hoog ten opzichte van de regio. Wij hebben daar in Nederland al jaren geleden het woord "potverteren" voor uitgevonden.
Uw begrotingstekort in 1985 zal 70 miljoen gaan bedragen volgens de gegevens die wij gezien hebben en het zal in 1986 oplopen tot 173 miljoen. Dat is

meer dan het totaal van Uw uitgaven over jaar 1980. Nu zijn Uw ogen gericht op Nederland. Nederland zal moeten bijspringen om begrotingshulp te geven. Ik zal daar een aantal opmerkingen bij willen maken.
Op het ogenblik wordt voor ontwikkelingssamenwerking met de Nederlandse Antillen 260 miljoen beschikbaar gesteld. Dat is ongeveer 1.000 Nederlandse guldens per inwoner. Meer dan enig ander land in de wereld krijgt. Uw nationaal inkomen per hoofd is bovendien zo hoog dat U nauwelijks in de termen valt voor ontwikkelingshulp. Een verdere verhoging van dit plafond is politiek moeilijk denkbaar in Nederland. De Nederlandse overheid heeft te kampen met een hoog financieringstekort en dat heeft geleid tot harde maatregelen, bijvoorbeeld met betrekking tot de ambtenarensalarissen en de sociale uitkeringen. Daarmee is niet het politieke klimaat ontstaan om tot verhoging over te gaan van genoemde bedrag van 260 miljoen, te meer niet waar er zoveel schrijnende armoede in de wereld is.
Ontwikkelingshulp, de Voorzitter van de delegatie heeft het ook al gezegd, dient primair om de onafhankelijkheid en de zelfwerkzaamheid te vergroten. Blijvende afhankelijkheid, bijvoorbeeld door het geven van begrotingshulp op een min of meer permanente basis is in niemands belang. Maar wel is denkbaar een herschikking van een totaal beschikbare bedrag waarbij het accent meer op inkomen- en werkgenererende projecten komt te liggen, al zal het wegwerken voor sociale misstanden naar onze stellige overtuiging doorgang moeten blijven vinden. Tijdelijke ondersteuning, door gebruik te maken van de nog aanwezige rand binnen het plafond van 260 miljoen is wel degelijk denkbaar. Maar daarvoor is dan wel nodig van Uw kant een economische herstelplan, een ontwikkelingsplan met concrete levensvatbare projecten, een meerjarenbeleid gericht op het terugbrengen van het begrotingstekort, een straffe uitgave discipline en soberheid waar het de overheid betreft. Dit soort ondersteuning zal alleen onder stringente voorwaarden, enigszins vergelijkbaar met de voorwaarden die het I.M.F. stelt, gegeven kunnen worden. Technische bijstand om tot de economische herstructurering en tot een concreet ontwikkelingsplan te komen is een heel andere zaak. Wij zijn gaarne bereid die bijstand te verlenen. Maar, de Nederlandse Antillen en Aruba in het bijzonder, zullen het toch voornamelijk zelf moeten doen.
In dit verband zou ik toch nog even willen terugkomen op de Status Aparte per 1 januari 1986. Ik heb goede nota genomen van de standpunten die de heren Croes en Eman namens hun partijen aan ons hebben meegedeeld. Daarbij zullen ze ongetwijfeld hebben meegewogen dat de Status Aparte in 1986 al 37 miljoen extra gaat kosten naar ons is medegedeeld. De vraag komt natuurlijk ook op of het daarbij zal blijven. Wij hebben daar onze twijfels over. Maar het zal U ook duidelijk zijn dat een pleidooi voor begrotingshulp niet versterkt wordt door met uitgavenverhogende maatregelen te komen. Dat betekent ook dat Uw prioriteit in 1986 en misschien nog langer, primair komt te liggen bij de opbouw van een nieuw apparaat dus bij de staatkundig-politieke zaken en dat U daardoor minder tijd hebt voor het economisch herstel. Dat wil ik toch wel signaleren.
Ik heb al gezegd dat er sprake is van een nationale verarming. U zult met z'n allen minder gaan verdienen en dus minder uitgaven kunnen doen. Inkomensbeperkende maatregelen zullen nodig zijn, maar naar onze overtuiging niet alleen voor de overheidspersoneel maar over de hele linie. Naar onze overtuiging niet alleen lonen en salarissen maar ook andere inkomenscategorieën zoals de tarieven van de vrije beroepen.
U wilt en dat is ook de verstandigste beslissing op korte termijn, het toerisme uitbouwen. Wij vinden dat een verstandige zaak! Wij vinden het ook goed dat U probeert Uw eiland aantrekkelijker te maken voor buitenlandse investeerders. U zult zich daarbij moeten afvragen in welke zaken U ten opzichte van de met U concurrerende landen niet sterk staat. Uw hoge loonpeil, de fiscale faciliteiten die misschien verbeterd kunnen worden. Misschien dat de regelgeving hier en daar knellend is en dat in de infrastructuur nogal een en

ander verbeterd kan worden en denk in het bijzonder aan het onderwijs zodat het meer gericht kan worden op die beroepen die hier uitgeoefend kunnen worden. De omscholing is door de heer Eman al terecht aan de orde gesteld. Maar vooral politieke stabiliteit en rechtszekerheid is in de toekomst van belang.
Kleinschalige landbouw, visserij, kleinschalige bedrijfjes voor reparatie of voor hergebruik van grondstoffen zijn zaken die ons erg aanspreken en waarbij ook technische assistentie door ons land vermoedelijk gegeven zal kunnen worden. Het gaat erom de comparatieve voordelen te behouden en uit te buiten. In dit verband nog enkele opmerkingen over de N.C.M., de Nederlandse Crediet Maatschappij, die harde voorwaarden gesteld heeft. U heeft daar met enige verbazing van kennis genomen, wij misschien ook. Ik wil dat niet verhelen. Het brengt U in de problemen maar het is wel zo dat de N.C.M. werkt volgens objectieve criteria en dat het niet van gevaar ontbloot is wanneer de politiek zich daarmee gaat bemoeien. Niettemin zullen wij dit uitzoeken wanneer wij weer terug zijn en het opnemen met de minister van Antilliaanse Zaken.
Mijnheer de Voorzitter, wij hebben vele projecten gezien en dat heeft ons vertrouwen gegeven in de toekomst van Uw eiland. Wij zullen erop toezien dat de Nederlandse regering binnen de grenzen van haar mogelijkheden en ook verantwoorde wijze haar medewerking verleent aan de realisatie van deze en andere zinvolle projecten en plannen.
Dank U.

DE VOORZITTER: Dank U mijnheer Zoutendijk.
Het woord is aan de heer Wiebenga.

DE HEER J.G.C. WIEBENGA: Voorzitter, zoals de heer De Kwaadsteniet heeft aangekondigd zal ik binnen het door hem geschetste raamwerk nog een paar opmerkingen maken met Uw goedvinding over de politieke-, bestuurlijke- en staatkundige aspecten. De Nederlandse delegatie gaat daarbij er vanuit en dat is ook een en ander maal in vorige fasen door ons gesteld, dat de Ronde Tafel Conferentie-conclusies moeten worden uitgevoerd en dat derhalve in beginsel ook de staatkundige wijzigingen per 1 januari 1986 moeten doorgaan. Ik kan me voorstellen dat de oorzaak die aanleiding heeft gegeven tot staatkundige wijzigingen - als ik het heel simpel mag zeggen, met name de disharmonie, de incongruentie tussen Aruba en Curaçao, bestuurlijk en ook in ander opzichten - dat die oorzaak blijft. Het zou zelfs zo kunnen zijn dat de interne disharmonie tussen met name Aruba en Curaçao heviger zal kunnen worden naarmate de koek die te verdelen is kleiner wordt.
Dat is mijn eerste opmerking Voorzitter. Mijn tweede opmerking betreft de toekomst op lange termijn. Ik wil nog eens om daar geen misvertand te laten bestaan en ook omdat dit een openbare vergadering is waarnaar geluisterd wordt door anderen, nog eens teruggaan naar de conclusies van de Ronde Tafel Conferentie van 1983 en erop wijzen dat de Status Aparte niet een eindfase is voor Aruba. De Status Aparte is een tussenfase tussen het huidig bestel en het bereiken van de soevereiniteit. Ik citeer uit conclusie 1 van de Ronde Tafel Conferentie van 1983. "Uitgaande van het recht op zelfbeschikking van elk der eilanden, aanvaardt de conferentie het besluit van Aruba om thans gebruik te maken van zijn zelfsbeschikkingsrecht door definitief te kiezen voor de onafhankelijkheid, te realiseren in 1986". Dat is de eerste conclusie en die stopt daar. Pas in conclusie 4 komt het volgende: "De conferentie stemt ermee in dat Aruba als overgangsperiode naar de onafhankelijkheid voor een periode van tien jaar de Status Aparte wordt verleend". Ik zou nog willen benadrukken dat in het wetsontwerp wat voor ligt bij de Staten Generaal en ook bij de Staten van de Antillen, deze eerste conclusie in een wetsartikel is vastgelegd. In dat wetsartikel staat de datum van 1 januari 1996 genoemd en die datum staat dan ook vast.

Weliswaar wordt er, dat is conclusie 2 van de Ronde Tafel Conferentie, voor die datum van 1 januari 1996 nog een toetsingconferentie gehouden om te kijken hoe de ontwikkelingen zijn bij de overige eilanden. Maar het is niet zo dat die toetsingconferentie vrijelijk zal kunnen besluiten om Uw besluit om in 1996 souverein te worden, te wijzigen. De bedoeling van conclusie 2 is dat wellicht de mogelijkheid nog open zou zijn om de Antillen van de zes tegen die tijd opnieuw bij elkaar te krijgen. Alleen als dat het geval zal zijn zoals mijn interpretatie, ik leg het hier graag op tafel, dan zal de datum van U gewijzigd kunnen worden. Dat kan alleen met instemming van de andere partners binnen het Koninkrijk, namelijk door opnieuw een wijziging aan te brengen in de dan geldende statuut waarin op dat moment de datum voor Aruba van 1 januari 1996 vermeld is. Die datum is dus niet vrijblijvend.
Voorzitter, wij spreken hier met de Eilandsraad van Aruba en niet met de raden van de andere vijf Antilliaanse eilanden maar het dunkt mij in het kader van dit betoog toch goed om heel even te constateren dat in onze opvatting het praten over de onafhankelijkheid van de Antillen van de vijf een logisch sequeel is van de besluiten die met betrekking tot Uw eiland genomen zijn. Wij komen daar uiteraard in de Statenzittingen nader op terug.
Mijn derde punt Voorzitter, betreft internationale aspecten. Mijn delegatie sorry, ik wou zeggen mijn fraktie - mijn delegatie hecht eraan dat ook in de komende jaren, dus de jaren tussen nu en 1 januari 1996 op de Antillen zelf, maar ook in discussie met ons, intensief gesproken en nagedacht wordt over de situatie van Uw eiland in de internationaal-politieke kontekst wanneer U souverein bent. Wij hebben het hier niet over de Bovenwinden maar met betrekking tot de Benedenwinden en Aruba in het bijzonder, zou ik eigenlijk de vraag op tafel willen leggen hoe U nu als Eilandsraad en straks wellicht ook als apart land binnen het Koninkrijk de verhouding tot het buurland Venezuela ziet op korte en met name op langere termijn. Ik wil in dit verband zonder een stellingname in te nemen dit punt relateren aan het punt van de externe veiligheid waarover in het rapport van de commissie Biesheuvel duidelijke meningen zijn geuit. Wij willen daar graag een reactie op hebben.
Voorzitter, ook vanuit de staatkundige optiek in aanvulling op datgene wat de heer Zoutendijk gezegd heeft, zou ik heel kort willen ingaan op de kosten van de invoering van de Status Aparte. Ik denk toch dat wij er vanuit moeten gaan dat nu de Status Aparte, met name in het licht van de komende onafhankelijkheid, zelf door Aruba door het gebruik maken van het recht op zelfbeschikking is aangevraagd en dat daarmee ook de lasten gedragen moeten worden. De heer Zoutendijk heeft eigenlijk al de vraag op tafel gelegd of op die kosten redelijk geanticipeerd is.
In dit kader wil ik meer specifiek het punt op tafel leggen van de wachtgeldregeling van de landsambtenaren. Ik wil daarbij verwijzen naar punt 15 van de conclusies van de Ronde Tafel Conferentie. Daarin staat: "Voor degenen die van deze gelegenheid geen gebruik maken- dat zijn dan de landsambtenaren- treft Aruba, voordat de Status Aparte intreedt, in overleg met de regering van de Nederlandse Antillen en de vakbonden van overheidspersoneel een wachtgeldregeling". Deze zinsdeel is niet voor tweerlei uitleg vatbaar. In dit verband denk ik inderdaad ook vanuit de bestuurlijke optiek, los van de financieel, sociaal en economische problematiek. Dit is een opmerking die ik van deze kant in het midden leg, het nieuwe land Aruba zal het wellicht moeten doen met aanzienlijk minder ambtenaren dan er nu op dit moment zijn.
Aanvullend ten opzichte van de begrotingshulp, dat heeft financieel-economische maar ook bestuurlijke aspecten, zou ik nogmaals erop willen wijzen dat het probleem van begrotingshulp is dat de voorwaarden die daaraan verbonden worden zodanig zijn dat je van een soort neo-koloniale verhouding kan spreken. Als ik een parallel trek met de verhouding tussen het rijk in Nederland, in Europa en de gemeenten en dan kijk ik naar de tekst van de financiële verhoudingswet, in onze kringen is artikel 12 een belangrijk begrip, dan blijkt daaruit dat de gemeenten die binnen ons kader bepaalde be-

grotingssteun krijgen dat die in weze volledig onder curatele staan en dat zou een hoogst onwenselijke situatie tussen twee landen van het Koninkrijk zijn.
Voorzitter, met betrekking tot de bestuurlijk-juridische punten wil ik aandacht vragen van U voor het punt van de rechtspleging. Het is precies een jaar geleden dat wij bij een hoorzitting, juist met name bij het bezoek aan Aruba, geconfronteerd zijn geworden met discussies over het optreden van de rechtelijke macht, met name de staande magistratuur hier op dit eiland. Wij hebben dat toen, dacht ik, klip en klaar erop gereageerd en klip en klaar duidelijk gemaakt dat wij menen dat de verhouding tussen de toekomstige landsoverheid van Aruba en de rechtspleging, de onafhankelijke rechtelijke macht dient te zijn. Ik zal niet op details ingaan. Het gaat er ook niet om de hoorzitting die wij op dit punt vorig jaar hebben gehad opnieuw in herinnering te halen. Ik wil alleen maar onderstrepen dat met name de wijze waarop per 1 januari 1986 de verhouding of eigenlijk het structuur van de rechtelijke macht en met name van de Openbare Ministerie hier in de West geregeld wordt, voor ons ook als parlementsleden in Nederland een uitermate wezenlijk criterium vormt voor onze beoordeling van de kwaliteit van het bestuur van dit land.
Tenslotte Voorzitter wil ik zij het met schroom en heel kort, in een zin eigenlijk, toch vermelden, ik wil daar niet omheen lopen, dat er in de discussies voorafgaande aan onze komst hier het woord migratie is gevallen. Ik ga daar inhoudelijk niet op in. Dat zult U zich kunnen voorstellen. Ik wil alleen zeggen dat dat in onze oog een troebel element in de discussie is.
Dank U wel.

DE VOORZITTER: Dank U meneer Wiebenga.
Het woord is aan mevrouw Jabaaij.

MEVROUW W. JABAAIJ: Mijnheer de Voorzitter! Collega's Statenleden. Raadsleden. De afgelopen dagen hebben wij inderdaad veel gezien: Als een film, rond het beeld van Aruba, op dit moment groen door de regen, misschien was het wel het enige wat wij meebrachten, en ook zelfs dat had U al. Het beeld voor mijn ogen stopt bij de Village, Esso Heights waarin 1.400 mensen, vaak Lagowerkers die aan de opbouw van dit eiland hebben meegewerkt, wonen. Wonen, Mijnheer de Voorzitter, is wellicht een te groot woor; 1.400 mensen die de gevolgen van de sluiting van de Lago als eerste zullen ondervinden. Als inkomsten wegvallen, kosten van levensonderhoud stijgen, Uw water bijna onbetaalbaar wordt dan zal dat wijk er nog triester eraan toe zijn dan ooit. Ik heb begrepen dat de 22 miljoen die wij voor het hele project beschikbaar hebben gesteld, ik en U samen, besteed zouden worden. Maar mijnheer Nisbet, wij geloven dat het zwart op wit moet staan en dat is nou niet het geval. Wij hebben vanuit verschillende functies te maken met de toewijzing van de middelen bestemd voor de renovatie van de Village, Esso Heights. Het is geen interne zaak, het is een Koninksrijkzaak.
In de politiek gaat het vaak om een kwestie van willen. In dit geval gaat het ook om sociale verantwoordelijkheid. Het stopzetten betekent dat wij goed geld zouden hebben gegooid naar kwaad geld en voor je het weet, Mijnheer de Voorzitter, dan ben je de kwaadste wel geworden. Het niet doorgaan van de renovatie betekent verpaupering van het wijk en criminaliteit. Veel werkloze jongeren zouden kunnen worden ingezet bij de sloopactiviteiten. Het is een zeer arbeidsintensief project. Nu hebben wij er veel begrip voor dat door de gevolgen van de sluiting van de Lago de exploitatie van dit wijk er niet eenvoudiger op geworden is en U voor problemen bent komen te staan. Men koopt de huizen niet meer, men wenst alleen te huren. Het is begrijpelijk dat waar inkomsten wegvallen men om huursubsidie zal vragen.
Mijnheer de Voorzitter! Voor ons blijft de Village, Esso Heights prioriteit vanuit de gedachte dat ontwikkelingsgeld in de eerste plaats, meneer Eman,

ten goede dient te komen aan de armen in de samenleving en een structurele ontwikkeling dienen te bevorderen. Señor Presidente! Als U denkt dat alle frakties in deze delegatie daar niet aan zullen denken, lubida!
Mijnheer de Voorzitter! Ten aanzien van de positie van vrouwen zult U van mij verwachten dat ik enige woorden wijdt aan de positie van de vrouwen na de Status Aparte. De Status Aparte vrouw. Wellicht zult U dat ervaren als geluiden van een pegasaya maar dat moet dan maar. Emancipatie is niet slechts het probleem van een achtergestelde groep vrouwen. De ongelijkheid tussen mannen en vrouwen ligt in de maatschappelijke structuur besloten. Er moeten structurele veranderingen komen gericht op het emancipatie beleid. Als dat niet gebeurt zal dit grote maatschappelijke kosten met zich meebrengen in de vorm van een grote beroep wat zal worden gedaan op sociale uitkeringen, verspilling van investeringen in mensen en toenemende maatschappelijke spanningen door onvrede bij vrouwen vanwege het door hen onbereikbaar ideaal en mogelijkheden. U kunt de vrouwen het werk niet afnemen na de Status Aparte. Dat kan niet, dat mag niet! Wij mogen niet de kinderen van de rekening houden. In dit verband zou ik willen eindigen Mijnheer de Voorzitter, dat ik mij verbonden voel met alle vrouwen in de wereld. U weet het: e lucha ta continua.

DE VOORZITTER: Dank U mevrouw Jabaaij.
Het woord is aan de heer Van der Spek.

DE HEER A.G. VAN DER SPEK: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil mij nu alleen maar beperken tot het herhalen van een vraag die ik gisteren aan Uw college voorlegde waarop geen antwoord is gekomen. De vraag is namelijk hoe het Bestuurscollege staat tegenover de activiteiten van de Fundacion Desarrollo Ecologico Aruba. Zowel in Nederland als hier is aandacht op de activiteiten gevestigd en ik wijs op de uitstekende projecten van deze stichting op de gebieden van landbouw, visserij, kleinschalige industrie en energie. Juist in deze tijd van snel stijgende werkloosheid op Aruba is veel aandacht hiervoor op zijn plaats. Het gaat namelijk om projecten die zinvolle werkgelegenheid scheppen die bovendien van uit het milieu oogpunt aan hoge eisen voldoen en vooral ook gericht zijn op de zelfvoorziening van de bevolking dus de afhankelijkheid van het buitenland verminderen. Iets wat hoogst noodzakelijk is. Op deze vergadering vraag ik zowel van de Bestuurscollege als van de Eilandsraad om deze activiteiten zeer positief te bejegenen.
Dank U.

DE VOORZITTER: Dank U mijnheer Van der Spek.
Het woord is aan de heer Van Rossum.

DE HEER H. VAN ROSSUM: Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben in de afgelopen dagen heel veel gezien van Aruba. Wij hebben heel veel goed gezien. Wij hebben het psychiatrische inrichting gezien. Wij hebben gehoord van de geweldige ontwikkeling van de haven speciaal wat de containers betreft. Wij hebben dus gezien dat er nog veel mogelijkheden zijn op Uw mooie eiland. Dat we hier met elkaar spreken over de staatkundige structurering is het gevolg van de wens van Uw eiland. Het is breed gesteund door Uw bevolking waarmede gelet moet worden op de verhoudingen die in het Caribisch gebied bestaan. Nu de wens tot uitvoering komt, nu de wetten dien aangaande in behandeling komen zowel bij het Nederlandse parlement als dat ook geschiedt bij de Staten van de Antillen en ook in Uw Eilandsraad, nu komen er nogal wat wensen naar voren. Wensen die veel verder gaan dan op de Ronde Tafel Conferentie is uitgesproken. Ik denk dat U zichzelf daarmede ook wat kwetsbaar maakt. De heer Eman heeft al gezegd: "Wij hebben vele jaren gezegd dat we geen bedelaars moeten worden want daardoor worden we eigenlijk meer afhankelijk". De heer Zoutendijk heeft zonet al daarop gewezen. U heeft de laatste jaren een geweldige uitbreiding gehad van Uw overheidsapparaat en dat vraagt nu om een gewel-

dige afslanking van dat overheidsapparaat. Mijnheer Wiebenga heeft voor mij al erop gewezen dat als het daarover gaat er duidelijk afspraken zijn gemaakt op de Ronde Tafel Conferentie. Hij heeft verwezen naar punt 15 van die afspraken en daarvan het eerste gedeelte voorgelezen. In het volgende gedeelte komt het nog duidelijker tot uitdrukking dat het niet kan en dat wij daarvoor weer extra geld moeten geven.
Teneinde de omvang van de vermindering van het aantal ambtenaren goed vast te stellen, is een grondig onderzoek aan de hand van een kwantitatieve taakstellende inkrimping op korte termijn noodzakelijk. Ik zou willen informeren, heeft dat onderzoek inmiddels plaatsgehad en wat zijn daarvan de resultaten? Voor het intreden van de Status Aparte dient met betrekking tot deze bijdrage een regeling getroffen te zijn tussen de Nederlandse Antillen en Aruba. Ik zou graag vernemen of op dat gebied al reeds iets bereikt is.
Wat Uw economie betreft, die heeft natuurlijk een geweldige deuk gekregen door de sluiting van de Lago. U wilt dat voor een heel groot gedeelte opvangen door de uitbreiding van toerisme. Ik moet zeggen dat ik nogal aangesproken was door degenen die pleiten voor een grotere diversificatie.
U mag het doen in de richting van de toerisme; dat zal zeker een van de belangrijke punten blijven maar ik denk dat als U voor deze dingen pleit dat U ook moet zoeken naar een zekere diversificatie. Vooral importvervangende produkten die U ook nodig heeft voor die toeristenindustrie en daarbij is landbouw en visserij een zeer belangrijke factor. Als u blijft pleiten voor de nieuwe staatkundige structuur dan mag het natuurlijk niet zo zijn, zeker niet in de verre toekomst, dat U moet pleiten voor de aanwezigheid van de Nederlandse defensie in deze omgeving. Dat kan niet als het een volledig zelfstandig land is. Het kan ook moeilijk dat wij alle financiële moeilijkheden op ons nemen terwijl Nederland zelf met een groot financieringstekort worstelt. Er zijn vele landen in deze wereld die het veel minder hebben dan de landen waar we op het ogenblik een bezoek brengen. Dat is natuurlijk wel een van de punten die politiek in Nederland speelt. Men pleit nogal voor de minst bedeelde in deze wereld en daar wordt in Nederland de Antillen niet bijgerekend.
Dank U wel.

DE VOORZITTER: Dank U mijnheer Van Rossum.
Zo zijn wij aan het eind gekomen van de eerste ronde van deze buitengewone zitting, we gaan over naar de tweede ronde.
Het woord is aan de heer Betico Croes.

DE HEER G.F. CROES: Mijnheer de Voorzitter! Met grote belangstelling heb ik geluisterd naar de woorden van de heren De Kwaadsteniet, Zoutendijk, Wiebenga, Van der Spek, Van Rossum en Mevrouw Jabaaij, maar ook naar de woorden van onze eigen parlementariërs. Het deed mij deugd naar de slotwoorden van de heer Eman te luisteren dat de A.V.P. onverkort vasthoud aan de Status Aparte per 1 januari 1986. Ik heb de uitnodiging doen uitgaan naar de heer Nisbet van de P.P.A. en ik geloof dat het een goede gelegenheid is dat ook het onafhankelijk lid, de heer Kelly nogmaals onderstrepen hetgeen wij vandaag hebben gedaan tijdens de vergadering van de Raadscommissie Onafhankelijkheid Aruba.
Verder zal ik niet treden in het partij politiekspel van Aruba want ik geloof dat het niet het juiste moment is om de vuile was buiten te hangen. Ik geloof dat naar aanleiding van hetgeen wij vandaag vernomen hebben in het Bushiri Hotel en aan de hand van het rapport dat wij aangeboden hebben tijdens de Staten delegatie in Nederland, dat de Nederlandse parlementariërs wel een idee hebben gekregen waar het extra geld ten gevolge van de extra uitkering van de winstbelasting van de Lago naar toe is gegaan. Dus dat laat ik op dit ogenblik buiten beschouwing.
Mijnheer de Voorzitter! Het trof mij wel dat vandaag de voorzitter van de

delegatie, de heer De Kwaadsteniet en de heer Wiebenga hebben onderstreept dat Aruba gebruik heeft gemaakt van de zelfbeschikkingsrecht en Aruba gekozen heeft voor de onafhankelijkheid. De heer De Kwaadsteniet heeft gezegd, wij houden vast aan de Status Aparte terwijl de heer Wiebenga heeft benadrukt dat de Status Aparte een overgang is naar de onafhankelijkheid. Dat is inderdaad het geval. Na jaren lange streven - wij hebben tegenwind vanuit Nederland gehad - hebben wij met internationale solidariteit dit kunnen bewerkstellen.
Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof wel dat de heer Jan Kees Wiebenga van conclusie punt 2 van de Ronde Tafel Conferentie een eigen interpretatie op na houdt, namelijk dat het tijdstip van onafhankelijkheid van Aruba in 1996 nader zou worden geëvalueerd tijdens een toetsingsconferentie en dat aan de hand van de politieke ontwikkelingen de Antillen van vijf.
Op economisch gebied wil ik het volgende stellen: nimmer heeft Aruba een bedelaarshouding aangenomen of ingenomen ten opzichte noch van Nederland noch van de Nederlandse Antillen noch van welk ander land dan ook. Ik kan stellen dat de gehele houding van de alle Arubaanse delegaties als ferm kan worden gekwalificeerd door als klein eiland in een woelige regio, "sensitive area" te kiezen voor de onafhankelijkheid. Vandaar dat ondanks de verslechterende economische situatie - hier is er sprake van calamiteit, een economische calamiteit - wij onderstreept hebben dat wij door zullen gaan omdat wij in eigen kunnen geloven. Wij geloven in het kunnen van de Arubaanse bevolking maar wat wij wel voor hebben gepleit is dat onze bevolking onder de huidige omstandigheden niet mag creperen. Wij kunnen niet gaan afslanken, inleveren op zeer korte termijn om de begroting in evenwicht te brengen. Wij hebben dat te doen rekening houdend met het sociaal aspect voor de Arubaanse bevolking met hulp van buiten.
Vandaar, Mijnheer de Voorzitter, dat we gepleit hebben voor een fonds overbruggingshulp voor het in evenwicht brengen van de begroting voor een bepaalde periode. Wij hebben gedacht aan vijf jaar en tegelijkertijd ook aan een fonds voor de herstructurering van de economie teneinde werkgelegenheid te creëren en dan zou dat overbruggingshulp vanzelf van aflopende aard zijn.
Mijnheer de Voorzitter! Onder deze omstandigheden hebben wij hier op Aruba de handen ineengeslagen. Wij kunnen plannen aandragen maar wij moeten aan tafel gaan zitten om over die plannen te praten. Als je de gelegenheid krijgt om mede te besturen dan pas draag je een eigen verantwoordelijkheid wanneer er van een nationale ramp kan worden gesproken. Op dit ogenblik wordt er van een nationale ramp gesproken. Uit welke overweging dan ook moet de meerderheidspartij, de Movimiento Electoral di Pueblo, een eigen verantwoordelijkheid dragen. Dat zullen wij ook doen! Niet met de ogen gericht op de volgende verkiezingen maar met het oog gericht op de volgende generaties en het geluk van deze bevolking!
Mijnheer de Voorzitter! Inderdaad heeft de heer Zoutendijk gelijk wanneer hij zegt dat wij op een artificieel hoog niveau leven vergeleken met de eilanden in de regio. Wij hebben reeds besloten dat wij zullen gaan inleveren. Wij dienen een eigen verantwoordelijkheid op de eerste plaats te dragen. Wij beginnen per 1 februari over de gehele linie in de publieke sector met het inleveren van 10%. Medio 1985 komt er 5% bij en per 1986 zullen wij ongeveer 20% hebben ingeleverd. Bovendien wordt er met begeleiding van Berenschot die in het kader van technische bijstand aangetrokken is een degelijke plan opgezet voor de afslanking. Daarbij moet een sociaal plan komen omdat al de mensen die afvloeien ook dienen te worden opgevangen. Vandaar dat wij ook gepleit hebben, voor begrotingshulp of om de herstructurering van het land Aruba naar analogie van de herstructurering van de Antillen van vijf te doen verlopen zodat de mensen die op straat komen te staan vanwege de afslanking, de afvloeiing, dat die tijdelijk ook een overbrugging kunnen krijgen om aan hun noden en behoeften te voldoen.
Mijnheer de Voorzitter! Ik wil verklaren namens de M.E.P.-fraktie akkoord te gaan met het herstelplan, het financieringsplan, meerjarenbeleid, enz.

en de nodige soberheid, maar dan moet Nederland ook gelijkelijk de brug oversteken. Ik onderstreep de woorden van de heer Eman maar hij legt de nadruk op de particuliere sector. Wij hebben de nadruk op de productieve sector van zowel de overheid als van de particulieren gelegd. Nederland dient ons in deze te helpen door de voorwaarden te versoepelen. Aangezien er door de heer Zoutendijk werd gesproken over de kwestie van de N.C.M., wil ik dit in een publieke vergadering belichten. Hoe is het mogelijk dat de N.C.M. als Nederlands instituut aan een Nederlands bedrijf zoals de K.L.M. die op haar beurt moeder is van de dochtermaatschappij de Golden Tulip die met Bredero, een ander Nederlandse firma die samen hier willen participeren in het Caribbean Hotel, 20% eigen risico eist. Dit niet alleen uit economische overwegingen maar ook vanwege politieke risico's. Dat lijkt me een anachronisme wanneer wij bezien dat Aruba nog deel uitmaakt van het Koninkrijk en Nederland of de Koninkrijksregering krachtens het Statuut garant staat voor de rechtszekerheid, deugdelijkheid van bestuur, enz., enz.
Mijnheer de Voorzitter! Het is dus niet een kwestie van eigen inspanning maar Nederland dient ons ook te hulp te komen omdat Aruba reeds gekozen heeft voor de onafhankelijkheid. Het is geen kwestie van bedelen om geld te krijgen en dan weer afhankelijker worden van Nederland. Nee, wij hebben gekozen voor de onafhankelijkheid, wij hebben de nodige hulp nodig om Aruba te ontwikkelen om op een goede wijze op eigen benen te kunnen staan. Zoals Wijnie Jabaaij gesteld heeft: "la lucha continua". Ja, Mijnheer de Voorzitter, la lucha continua, de Status Aparte gaat door. Onze partij heeft mensen daarvoor die alle tijd zullen besteden aan de kwestie van de emancipatie van de vrouw. De kwestie van de Village heeft alle aandacht. Het is deze partij die San Nicolaas tot ontwikkeling heeft gebracht. Nu wil ik wel van de Nederlandse zijde weten of Nederland ermee akkoord gaat, ex-premier Den Uyl heeft zich ermee akkoord verklaard, om dat project te financieren buiten ontwikkelingshulp. Als dat niet kan dan wil ik van Nederlandse zijde weten hoe zij ons kunnen helpen om dat verder te financieren want wij hebben ons gecommitteerd op 22 miljoen. Het totaal project zal tegen de 50, 60 miljoen kosten of het dubbele. Op dit ogenblik zijn er andere prioriteiten en vandaar dat we die zaak hebben moeten temporiseren.
Mijnheer de Voorzitter! Ik kan jammer genoeg niet verder ingaan maar tijdens de besprekingen in de commissies zal ik terug komen op andere notities van de andere kamerleden.
Dank U wel.

DE VOORZITTER: Dank U mijnheer Croes.
Het woord is aan de heer Eman.

DE HEER J.H.A. EMAN: Mijnheer de Voorzitter! Wij moeten een der parlementariërs citeren die zei dat wij tijdelijke inkomsten hebben omgezet in permanente uitgaven. Dat is inderdaad wat er gebeurt is op Aruba! Miljoenen die tijdelijke extra inkomsten waren van de Lago zijn gebruikt alsof het permanente inkomsten waren of in ieder geval uitgegeven als permanente uitgaven. Voor een goed beeld is het toch even noodzakelijk helaas, gezien de ontwikkelingen tijdens deze vergadering, om mede te delen dat de situatie nu op Aruba niet het gevolg is van de sluiting van de Lago. De zeer zeer slechte situatie op Aruba, economisch-financieel gezien bestond al, los van de sluiting van de Lago. Het is natuurlijk mooi dat de regeringspartij nu de kans heeft om het hele slechte beleid van de laatste jaren in de schoenen van de Lago te schuiven maar dit is niet correct. Ik vind dat een ieder dat ook moet weten. Wat er nu gebeurt is het resultaat van een wanbeleid en corruptief beleid van jaren lang. Dat moet iederen voor ogen blijven houden want anders kunnen we het niet genezen. Als men de ziekte niet onderkend kan men het niet genezen en daar Mijnheer de Voorzitter, is het natuurlijk op zijn plaats...

MEJUFFROUW G. BAREÑO: Mijnheer de Voorzitter! Punt van orde!

DE VOORZITTER: Wat is Uw punt van orde juffrouw Bareño?

MEJUFFROUW G. BAREÑO: Mijnheer de Voorzitter! Ik weet dat het niet bestaat punt van orde.

DE VOORZITTER: Het bestaat niet. Het is een buitengewone zitting juffrouw Bareño maar toch.

MEJUFFROUW G. BAREÑO: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil komen op de opmerking van de heer Eman over corruptief beleid.

DE HEER G.F. CROES: Mijnheer de Voorzitter! Misschien bedoeld de heer Eman correctief beleid op het voorgaande. Dat kan wel, dank U.

DE HEER J.H.A. EMAN: Mijnheer de Voorzitter! Mij wordt toegeschoven een vonnis van de Hoge Raad, die misschien niet bekend is bij de heer Croes maar zijn naam staat er toch in.

DE HEER G.F. CROES: Mijnheer de Voorzitter, persoonlijk feit?

DE VOORZITTER: Mijnheer Croes.

DE HEER G.F. CROES: Mijnheer de Voorzitter! Ik sta erop dat alle vonnissen die de heer Eman heeft, worden gestencild of gefotokopieerd en dat die worden overhandigd aan alle leden parlementariërs opdat zij inzicht kunnen krijgen in de gehele zaak.
"Piensa el ladrón que todos son de su condición".

DE HEER J.H.A. EMAN: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb U zojuist overhandigd het arrest van de Hoge Raad waarbij de A.V.P. gelijk kreeg om een bepaald aantal leden van het Bestuurscollege en de Algemeen Adviseur in grote advertenties rondom Aruba corrupt te noemen. In Eerste Aanleg gewonnen, in Hoog Beroep gewonnen en ook bij het gerecht van Cassatie.
Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof niet dat hier de plaats is om daarover te gaan praten. Ik geloof wel dat het op zijn plaats is dat iedereen weet hoe het komt dat de situatie van Aruba is wat zij is. Dan is het belangrijk te weten of de partijen van de oppositie bereid zijn bij te dragen in de oplossing van de problemen van Aruba en daar zegt de A.V.P.: Wel degelijk! Niet alleen dat wij dat willen maar wij hebben ook de mensen die dat kunnen. Maar, er moet natuurlijk wel aan een aantal voorwaarden worden voldaan. Het is bekend dat het Bestuurscollege op een voor U waarschijnlijk onbegrijpelijke wijze naar huis is gestuurd. Er zijn meer verantwoordelijken maar die zijn keurig in hun functie gebleven en zolang de medeverantwoordelijken of hoofdverantwoordelijken in hun functies blijven is het natuurlijk onmogelijk voor de A.V.P. om te participeren in een Bestuurscollege.
Mijnheer de Voorzitter! Ik zie dat U mijn een signaal geeft. Het spijt me zeer want ik had nog een paar punten die ik wilde opnemen met de Nederlandse delegatie. Ik zal die laten zitten. We zullen elkaar waarschijnlijk wel meer treffen.
Nog een punt. In dit openbare vergadering acht ik het belangrijk te zeggen dat de interpretatie die heer Wiebenga naar voren bracht van punt 2 van de conclusies van de Ronde Tafel Conferentie niet onze interpretatie is. U zegt dat die datum alleen ter sprake gesteld kan worden in een ander verband of een staatsrechtelijk verband. Ik geloof dat het belangrijk is dat het hier even naar voren wordt gebracht en genotuleerd wordt omdat dit soort zaken een eigen leven krijgen. Wij interpreteren artikel 2 geheel anders.
Dank U Mijnheer de Voorzitter.

DE VOORZITTER: Dank U mijnheer Eman.
Het woord is aan de heer Nisbet.

DE HEER B.J.M. NISBET: Mijnheer de Voorzitter! Inderdaad is het zo dat de ontwikkelingen op sociaal-economisch gebied, in het bijzonder de sluiting van de Lago raffinaderij, gekoppeld aan het feit dat de Arubaanse overheid geen voorbereidingen heeft getroffen voor de financiële consequenties van een aparte status, met zich meebrengen dat er vele speculaties de ronde doen onder de bevolking. Onder andere over de vraag of een aparte status op dit moment verantwoordeljk is ja of nee. De kern van de beslissing van de Ronde Tafel Conferentie is zoals door de heer Wiebenga naar voren is gebracht dat we het hebben over een beslissing omtrent de onafhankelijkheid van Aruba met daar vooraf een aparte status als een overgangsperiode naar de onafhankelijkheid. De vraag die echter gesteld moet worden onder deze omstandigheden is of de onafhankelijkheid van Aruba nog door moet gaan gezien de gevolgen van de sluiting van de Lago en het feit dat de Arubaanse overheid geen voorbereidingen heeft getroffen voor de financiële consequenties van een aparte status.
Mijnheer de Voorzitter! De heer Croes had het over een Raadscommissie van vanochtend en vroeg of wij wat zich daar afspeelde zouden kunnen steunen. Helaas was van de fraktie van de P.P.A. vanochtend niemand aanwezig bij die Raadscommissie, dus kan ik iets waar ik niets vanaf weet niet steunen.
Ten tweede, het is opvallend maar ook begrijpelijk dat de twee politieke partijen, de M.E.P. en de A.V.P., bij hun terugkeer uit Nederland in maart 1983 het behaalde resultaat in Nederland als een diamant afschilderden bij de bevolking en zij bevochten elkaar om door de bevolking te worden aangewezen als verantwoordelijk voor het in hun inzicht zeer positieve resultaat. Vandaag moeten deze twee partijen mijn inziens vast blijven houden aan de uitvoering van de aparte status per 1 januari 1986. Een andere mening zou misschien hun politieke einde kunnen betekenen.
Mijnheer de Voorzitter! De P.P.A. heeft bij mij terugkeer uit Nederland aan de bevolking verklaard dat de aparte status en de onafhankelijkheid met gemengde gevoelens is aanvaard. Met gemengde gevoelens om velerlei redenen. Redenen die vandaag een rol spelen: de sluiting van de Lago met haar consequenties, de wachtgeldregeling in artikel 15 en de vraag wie het zal betalen - dit heeft ook consequenties - de solidariteitsfonds en nog vele andere door mij naar voren gebrachte punten.
Mijnheer de Voorzitter! Die gemengde gevoelens geven ons zeer zeker het recht te evalueren of de vorderingen en ook de ontwikkelingen op sociaal-economisch gebied het rechtvaardigt dat een Status Aparte per 1 januari 1986 doorgaat. Let wel, ik zeg niet dat het niet door moet gaan. Ik zeg alleen maar en dat heb ik gezegd bij mijn terugkeer uit Nederland, dat 1 januari 1986 voor ons een streefdatum is en ik heb het verschillende malen voor de Arubaanse televisie verklaard. Voor de P.P.A. maakt het niet uit of het 1 januari 1986 is of 1 februari 1986 of 1 mei 1986 maar het maakt wel uit hoe de voorbereiding is omdat het om het leven en de toekomst van mensen gaat.
Ik dank U.

DE VOORZITTER: Dank U mijnheer Nisbet.
Het woord is aan de heer Kelly.

DE HEER P.P. KELLY: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal nu herhalen wat ik meerdere malen heb gezegd, namelijk dat ik ga akkoord met de realisatie van de Status Aparte per 1 januari 1986. Dit zeg ik nu om de heer Croes tevreden te stellen.
Mijnheer de Voorzitter! Ik heb van de heer De Kwaadsteniet gehoord dat zij niet in een positie verkeren om nu beslissingen te kunnen nemen. Na de nodige informatie te hebben gekregen van het Bestuurscollege, van de Eilandsraad, van de handel en van de vakbonden en van wie dan ook. Na U teruggekeerd bent

in Nederland en nadat U op Uw beurt Uw achterban voldoende heeft ingelicht over de stand van zaken, hoeveel tijd hebt U nodig om dan een beslissing te nemen om te bemiddelen bij Uw regering om Aruba een helpende hand te geven in de deze precaire situatie? Als dat niet mogelijk is dan vraag ik me af wat voor nut het heeft om hier bij elkaar te komen zitten om de zaak te bespreken om inlichtingen te krijgen.
Ik dank U Mijnheer de Voorzitter.

DE VOORZITTER: Dank U mijnheer Kelly.
Het woord is aan gedeputeerde Oduber.

GEDEPUTEERDE N.O. ODUBER: Mijnheer de Voorzitter! Ik denk niet dat ik zal reageren op hetgeen voor ons politiek consumptie zal zijn gezien het feit dat deze vergadering wordt uitgezonden. Niet alleen in Nederland geldt het gezegde de beste stuurlui staan aan wal, maar ook op Aruba. In ieder geval wil ik ingaan op hetgeen de heer Wiebenga heeft gezegd over de uitleg die het Bestuurscollege heeft gegeven inzake de financiële situatie na de sluiting van de Lago. Ik denk dat vanmorgen ook duidelijk is gemaakt door Hoofd Water- en Energiebedrijf dat door de sluiting van de Lago alleen al aan waterverkoop het eilandgebied bijna 14 1/2 miljoen aan inkomsten gaat derven, aan electriciteitsverkoop bijna 19 miljoen voor een totaal van bijna 33 miljoen met een exploitatietekort hierdoor van bijna 16 miljoen in 1985.
Ik heb U uitgelegd dat de Aruba Ports Authority door de sluiting van de Lago 51% aan inkomsten derft. Op de directe begroting 1985 van het eilandgebied is het meer dan 60% met een begrotingstekort tussen de 90 en 120 miljoen in 1985 en tussen de 190 en 200 miljoen in 1986.
Ik kan het niet noemen neo-kolonialisme. Wij zullen niet onder curatele gesteld worden. Dit is een toevallige omstandigheid waarin Aruba, deel van het Koninkrijk, kom te verkeren door de sluiting van een der peilers van onze economie. Een land als Jamaica, een onafhankelijk land, krijgt directe financiële hulp van Amerika nadat de verkiezing door de heer Seaga is gewonnen. Jamaica is nooit een kolonie van Amerika geweest. Als vroegere kolonie van Engeland heeft het directe financiële bijstand gekregen. Dan vraag ik me af of ingevolge artikel 40 van het Statuut Nederland geen verantwoordelijkheid draagt voor deugdelijkheid van bestuur. Moeten wij niet als Arubanen aan U uitleg geven van onze financiële situatie en ook hulp vragen voor de bijzondere omstandigheid waarin wij komen te verkeren?
We hebben U uitgelegd dat wij de kans zien om onze economie te diversificeren. Een uitleg is gegeven aan welke sectoren wij denken. Wij denken in het bijzonder aan een verdubbeling van het toerisme. Als door Nederland zelf politieke garantie wordt gevraagd, dan vraag ik me af wat Amerikaanse banken aan Aruba zullen vragen na de sluiting van de Lago. Welke andere garanties nog meer. Het is een ieder bekend dat alle Amerikaanse banken de Zuid Amerikaanse landen en Caribische eilanden als een "high risk area" hebben bestempeld. Wij moeten als deel van het Koninkrijk en in deze draagt U een grote verantwoordelijkheid het niet zover laten komen maar wij moeten proberen alle mogelijke middelen die er bestaan te gebruiken zodat U begrip opbrengt en met Uw eigen analyse en Uw eigen oordeel komt om de Arubaanse bevolking te helpen met een overbruggingshulp opdat wij de tijd krijgen voor de herstructurering van onze economie.
Ontwikkelingshulp. Bij velen schept het het idee dat Aruba ontzettend veel hulp ontvangt van Nederland. Momenteel ontvangen wij 13 miljoen per jaar en wij betalen 13 miljoen terug aan rente en aflossing. Wij kregen 19% van de hele pot van ontwikkelingshulp en door de bijzondere omstandigheid waarin wij nu verkeren menen wij als Arubanen een beroep op U te kunnen doen om het percentage dat unilateraal door Nederland is vastgelegd te verhogen.
Ik meen ook dit te moeten zeggen want ik denk dat mijn bevolking van mij vereist dat ik de zorg draag voor 66.000 Arubanen en zodoende niet als regio-

nalist wordt bestempeld. Esso Heights en Village, dit Bestuurscollege heeft gezorgd dat mensen die sinds 1958 in zulke omstandigheden leven op Aruba in de jaren 80, met de hulp van Nederland waarvan wij de helft terug betalen, een project op te zetten om de levensstandaard van deze mensen te verbeteren. Het project dat Nederland heeft goedgekeurd is 22 miljoen. Aanvankelijk was het de bedoeling een schenking aan Aruba te geven. Uiteindelijk is het een meerjarenplan geworden waarvan Aruba de helft moet terug betalen. Dit wil ik als Bestuurscollege weer duidelijk stellen en ik wil zwart op wit een garantie geven - ik denk dat dit ook mijn opvolgers kan binden - dat wij als Bestuurscollege het gehele project zullen uitvoeren mits U ons de garantie geeft dat de rest in de vorm van een schenking komt aan het Eilandgebied. Ik ben het mee eens met professor Zoutendijk dat het tijd wordt dat Aruba die in de goede jaren veel heeft gespendeerd aan de sociale sector nu aan de productieve sector denkt opdat wij werkgelegenheid op korte termijn kunnen creëren voor de mensen die na maart werkloos worden. Ik denk dat wij in deze een grote verantwoordelijkheid dragen, niet alleen voor bepaalde groepering op dit eiland maar voor de gehele Arubaanse bevolking. Indien het Bestuurscollege van Aruba de garantie kan krijgen dat de rest een schenking wordt, dan hebt U van mijn nu de garantie dat het hele project wordt uitgevoerd.
Ik wil nog iets zeggen. De huur wordt voor een groot gedeelte door het Eilandgebied betaald. Ook onderstand en exploitatie drukken op de begroting van het Eilandgebied. Hetzelfde Eilandgebied aan wie menigeen vraagt waar het bedrag dat wij extra hebben ontvangen van de Lago is gebleven. Dat geld is gestopt in de sociale sector en ik denk dat indien wij meer in de productieve sector hebben kunnen investeren, dat de situatie iets anders zou zijn geweest maar niet anders dan men denkt. Wij weten dat de invloed van de sluiting van de Lago desatreus is. Zoals ik stelde is het 60% van onze begroting, 51% van de begroting van Aruba Ports Authority en van de W.E.B. een behoorlijk bedrag. Van het bedrag dat wij extra hebben ontvangen hebben wij door het Aqua Nova experiment 27 miljoen geïmporteerd aan water. Dit dankzij de medewerking die het Bestuurscollege heeft gegeven aan een Nederlandse experiment. Voor wat betreft de Fundacion Desarrollo Ecologico denk ik dat wij alle steun, in welke vorm dan ook, moeten verlenen opdat dit fundacion tot uiting kan komen.
Ik dank U Mijnheer de Voorzitter.

DE VOORZITTER: Dank U mijnheer Oduber.
Het woord is aan de heer De Kwaadsteniet.

DE HEER W. DE KWAADSTENIET: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb niet in te gaan op veel punten. Ik denk dat wij over en weer informatie hebben verstrekt maar het is niet altijd zo dat informatie op het eerste gehoor goed voorkomt. In de eerste plaats kom ik dan bij de heer Kelly. Ik had toch de indruk dat de heer Kelly echt wel goed wist hoe het parlementair stelsel functioneert. Ik wil nog wat concreter op de zaak ingaan. Het ging over het punt dat wij nu niet in de positie waren om beslissing te nemen. Zo heb ik het niet gezegd. Ik heb precies gezegd: Tijdens deze ontmoetingen worden geen beslissingen genomen, beslissingen worden genomen op het niveau van regeringen en aan die beslissingen hechten wij al dan niet gewijzigd als parlementen al dan niet onze goedkeuring. Dus wij komen echt wel aan bod.
Ik wil nog even verduidelijken. Wij zijn deze twee weken hier op de Nederlanse Antillen met elkaar bezig. In de eerste plaats worden hier en daar op de verschillende eilanden gesprekken gevoerd. In de tweede plaats wordt er vier maal in twee werkgroepen over de materie verder gesproken. Daarna komen wij weer in een plenaire vergadering van de Staten en proberen te komen tot gezamenlijke conclusies die wij als parlementen menen te moeten inbrengen bij onze regeringen. Dan is het zo in een parlementair stelsel in de samenwerking tussen regering en parlement dat de regering met concrete voorstellen komt

die worden ingediend bij het parlement. Dan gaat het parlement daarover praten. Nou is het in de regel zo dat de regeringen betrekkelijk behoorlijk geïnformeerd en ingelicht zijn. Het is natuurlijk altijd erg plezierig wanneer een parlement goed geïnformeerd is zodat er een waardig weerspel geboden kan worden aan de regeringen. Uiteindelijk beslissen de parlementen. Zo is dat en niet anders.
Overigens is het niet zo Voorzitter dat wij in de tussentijd nooit als parlementen met onze regering praten. In ieder geval is het in het Nederlands parlement zo dat er met grote regelmaat tussendoor met de regering gesproken wordt. Dat gebeurt in een hele rij mondelinge overleggen, dat gebeurt op een gegeven moment elk jaar bij de begrotingsbehandeling. De begrotingsbehandeling van de begroting van Nederlands-Antilliaanse Zaken hebben wij expres uitgesteld tot februari. Het is een van de laatste begrotingen die behandeld moet worden. Het is expres uitgesteld tot na de reis van deze parlementaire delegatie en de reis van Minister De Koning van Antilliaanse Zaken De Koning in de eerste week van februari. Niettemin zal men daarna de begrotingsplannen kunnen plaatsvinden. Wanneer wij over we over andere zaken spreken dan is het elke keer zo dat de regering met een voorstel komt en dat het parlement daarop reageert. Dat pikken we of we pikken het gewoon niet. Allebei is mogelijk maar wij beslissen uiteindelijk. Over allerlei zaken die hier aan de orde zijn vandaag en in deze dagen wordt niet vandaag al beslist. Derhalve zijn we dus niet in de positie, en zo heb ik dat verteld, om vandaag en morgen en overmorgen al beslissingen te nemen. Ik dacht dus dat het voor een goede informatie van iedereen nuttig was dat ik dit punt nog een even naar voren bracht.
Dan een tweede punt en dat is dus het punt dat de heer Betico Croes naar voren bracht. Hij wekte in zijn betoog de indruk dat ik iets anders gezegd zou hebben dan de heer Wiebenga en dat is natuurlijk geenszins het geval, in dit geval. Ik heb gesproken over de Status Aparte en de heer Betico Croes zei dat de heer Wiebenga had gesproken over de onafhankelijkheid. Nou dat is natuurlijk niet zo, dat hadden we beiden gedaan en ik wil daar nog even op terugkomen omdat dat toch een belangrijk punt is in al de discussies. Er wordt overigens te veel over gepraat maar dan moet het in ieder geval wel zo goed mogelijk gebeuren.
Ik heb gesproken over de Status Aparte van Aruba, ik heb vervolgens gesproken over de herstructurering van de Nederlandse Antillen. Ik heb vervolgens gezegd dat het allemaal met elkaar te maken heeft, daar zitten relaties in. Ik heb toen gezegd dat dit alles, zowel het een als het ander, plaats vindt in een langdurig proces in het toekomstige perspectief van onafhankelijkheid, dit is de achtergrond waarmee wij bezig zijn, grotere zelfstandigheid, hierbij blijft overigens van wezenlijke betekenis dat Nederland bij het eind van het hele proces blijvend een soort gemenebest verhouding voorziet. Ik verwijs hierbij even nog naar de andere punten naar de conclusies van de R.T.C. van 1983.
Dus, de verhalen van mijnheer Wiebenga en mij lopen volmaakt parallel en dat kunnen we ook met elkaar nagaan in de conclusies van de Conferentie van de Nederlandse Antillen, de eilanden van de Nederlandse Antillen en Nederland gehouden te 's-Gravenhage van 7 tot 12 maart 1983, kortweg gezegd de R.T.C. 1983. Punt een luidt als volgt: Uitgaande van het recht op zelfbeschikking van elk der eilanden, aanvaardt de conferentie het besluit van Aruba om thans gebruik te maken van zijn zelfbeschikkingsrecht door definitief te kiezen voor de onafhankelijkheid, te realiseren in 1996. Dit tijdstip zal in het Statuut worden vastgelegd. Nederland zal steun verlenen voor het verkrijgen van volkenrechtelijke erkenning door Aruba. Punt twee luidt: Voor 1996 zal een toetsingsconferentie worden gehouden tussen het Koninkrijk en Aruba om de datum van de onafhankelijkheid van Aruba eventueel nader te bezien in het licht van de staatkundige ontwikkelingen tussen de landen van het Koninkrijk. Hiermee wordt in geen enkel opzicht vooruitgelopen op deze staat-

kundige ontwikkelingen.
Het achterliggende gedachte was daar om eventueel de onafhankelijkheid van de een indertijd te laten samen vallen mogelijkerwijs via enige verschuiving van de datum. De datum staat dus vast, die zou ook neergelegd worden in het Statuut en hij is dus in het ontwerp Rijkswet neergelegd in artikel 62. Het is een dik boek dus ik moet dat weer even tevoorschijn toveren. Het voorstel van artikel 62 luidt: 1. Ten aanzien van Aruba eindigt de rechtsorde neergelegd in het Statuut met ingang van 1 januari 1996.
Dat was dat punt Voorzitter en dan zou ik de volgende slotopmerking willen maken. Ik denk dat we een zeer nuttige gedachtenwisseling met elkaar hebben gehad. Er zijn over en weer erg veel punten aan de orde gesteld in een toch betrekkelijk korte tijd. Om over zoveel punten met zoveel mensen in deze tijd volstrekt door te praten is haast niet mogelijk en niettemin zijn we toch redelijk er in geslaagd om elkaar over en weer behoorlijk wat informatie te verstrekken. Ik stel dat ook op prijs. Een enkeling van ons zal nog enkele aanvullende reakties geven.
Ik dank U zeer.

DE VOORZITTER: Ik dank U mijnheer De Kwaadsteniet.
Het woord is aan de heer Zoutendijk.

DE HEER G. ZOUTENDIJK: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil kort zijn want ik wil zo min mogelijk in herhaling treden. Ons land Nederland geeft al veel hulp. Ik heb dat uitvoerig uitgelegd. In eerste termijn 260 miljoen voor de Nederlandse Antillen, een enorm bedrag als je het vergelijkt met hulpverlening aan andere landen. Natuurlijk zijn er grote problemen ontstaan door de sluiting van de Lago. Wij ontkennen dat geen moment. Wij hebben vanmorgen ook van de problemen gehoord bij het Water- en Energiebedrijf en bij de Aruba Ports Authority door die sluiting. Dat zijn problemen waarvoor niet van de ene op de andere dag een oplossing gevonden zal kunnen worden. Wij hebben ook geconstateerd hoe die uitgaven in de afgelopen vijf jaar omhoog zijn gelopen. Het was voor de periode dat de Lago gesloten werd. Ik wil niet treden in de vraag hoe dat gekomen is en waar dat geld aan besteed. Ik constateer alleen maar dat wij daar verschillende berichten over krijgen en daar wil ik het verder bij laten.
In ieder geval, juist door die ontwikkeling van de afgelopen jaren is het ondenkbaar dat Nederland bereid zal zijn begrotingshulp te geven zonder stringente voorwaarden. U moet er dus rekening mee houden dat die voorwaarden er zullen komen. Ik heb gezegd zo ongeveer vergelijkbaar met wat het I.M.F. aan voorwaarden stelt. Dat betekent dat U op alle mogelijke gebied harde maatregelen zult moeten treffen en dat mijn land daarop veel toe gaat zien. Dat heeft iets van onder curatele plaatsen. Dat is al eerder gesteld in deze bijeenkomst, er is een vergelijking gemaakt met de artikel 12 constructie voor Nederlandse gemeenten. Daar is het inderdaad ook ongeveer mee vergelijkbaar. Dat is lijkt mij, politiek de enige mogelijke gegeven de politieke situatie in Nederland zelf.
Er kan dan ook geen sprake zijn moet ik de heer Betico Croes antwoorden, van gelijk oversteken. Er zullen plannen gemaakt moeten worden door de Arubaanse gouvernement. Die plannen zullen ingediend moeten worden, die zullen beoordeel worden en op die basis zal de ondersteuning moeten worden besloten. Een overbruggingsfonds dat in een aantal jaren geleidelijk afgebouwd zal kunnen worden lijkt mij ook niet een aanvaardbare constructie.
Wat de N.C.M. betreft, de Nederlandse Credietverzekerings Maatschappij, wil ik herhalen dat wij zullen nagaan of de besluitvorming voldoende zorgvuldig heeft plaatsgevonden. Bij gebrek aan verdere informatie van de kant van de N.C.M. kunnen wij daar op dit moment niet op ingaan.
In navolging van wat de heer De Kwaadsteniet al gezegd heeft aan de heer Kelly wil ik toevoegen dat het nut van onze bezoek hier is dat wij meer infor-

matie krijgen uit de eerste hand zodat wij meer voor U kunnen doen want Uw problemen gaan ons wel degelijk ter harte.
Dank U wel.

DE VOORZITTER: Dank U mijnheer Zoutendijk.
Het woord is aan de heer Wiebenga.

DE HEER J.G.C. WIEBENGA: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan kort zijn omdat, dat is niet onbegrijpelijk, op een flink aantal punten die ik in eerste instantie heb aangevoerd niet rechtstreeks is gereageerd. Ik noem een punt als de rechtspleging. Dat is ook helemaal geen probleem. Het is al eerder gesteld dat het onmogelijk is om alles tot in de diepte te discussieren.
Ik wil eigenlijk in aanvulling op wat mijnheer De Kwaadsteniet net op de interpretatie van de punten 1, 2 en 4 van de conclusies van de Ronde Tafel Conferentie heeft gezegd niet alleen nog eens constateren dat er geen licht is tussen hem en mij maar nog eens de nadruk leggen op de kern van de bedoeling die de opmerking van mij had. Dat is deze, nu de datum van 1 januari 1996 voor de souvereiniteit, voor de onafhankelijkheid van Aruba vast gaat liggen in de tekst van het Statuut van onze Koninkrijk is het niet zo dat men aan de mensen hier op Aruba kan voorhouden dat Aruba eenzijdig die datum zal kunnen wijzigen. Daarvoor is dan namelijk opnieuw een wijziging van dat Statuut nodig. Ik denk dat het goed is om dat nog even vast te leggen.
Dank U wel.

DE VOORZITTER: Danki U mijnheer Wiebenga.
Het woord is aan mevrouw Jabaaij.

MEVROUW W. JABAAIJ: Mijnheer de Voorzitter! Sociale woningbouw is een verantwoordelijkheid van het eiland, van ieder eiland, wat niet wil zeggen dat er in het geval van de Village en de Esso Heights hulp geboden was. Laten we eerlijk zijn mijnheer Croes, 25 jaar heeft dat wijk geduurt. Het was een schande dat het er nog stond, vandaar dat er geld ter beschikking werd gesteld maar het betekende geen schenking. Onze inspanning tegenover Uw inspanning. Ik heb heel duidelijk gezegd dat Uw exploitatietekort mede wordt veroorzaakt door de sluiting van de Lago, inkomsten die wegvallen, mensen die nu subsidie nodig hebben en geen woningen meer kopen. Ik zeg U dat mijn controlerende taak met zich mee zal brengen dat ik mijn minister daarop zal aanspreken al kom ik lang niet uit op Uw bedrag van 60 miljoen. Ik heb een heel ander bedrag in mijn hoofd. We kunnen het door een onafhankelijke instantie na laten kijken. Je kunt het ook zo duur maken mijnheer Croes, dat het niet meer mogelijk is.
Tenslotte nog dit. Het ontwikkelingscriterium van Nederland, de prioriteit die wij hebben gegeven en waarom. Ik zal het U nog een keer voorlezen. De hulp die ten goede moet komen aan de mensen in de samenleving die achter aan de rij staan, de structurele ontwikkeling die dient te worden bevordert en dan het beleid dat wij plegen toe te passen ten aanzien van concentratielanden en ontwikkelingslanden in het algemeen, kunnen wij niet laten varen als het gaat om ontwikkelingssamenwerking met de Antillen op dat punt van dat criterium.
Mijnheer de Voorzitter, masha danki.

DE VOORZITTER: Dank U mevrouw Jabaaij.
Zo zijn we aan het einde gekomen van deze buitengewone zitting. Ik dank U allen voor Uw bijdrage en in het bijzonder onze Nederlandse gasten.
Ik vraag Uw aandacht voor het Arubaanse volkslied.

Hierna wordt het "Aruba Dushi Terra" gespeeld.

De vergadering wordt door de Voorzitter op 15 januari 1985 om 18.35 uur gesloten.

Aldus vastgelegd in de vergadering van..........................

De Voorzitter,

De Secretaris,